

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**GİRİŞİMCİ DEVLET KAVRAMI VE TÜRKİYE’NİN
GİRİŞİMCİ DEVLET OLARAK ANALİZİ: BİLGİYİ
TİCARİLEŞTİRME MERKEZİ ÖRNEĞİ**

ARIF CAN ASAL

100025127

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL, 2018

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**GİRİŞİMCİ DEVLET KAVRAMI VE TÜRKİYE’NİN
GİRİŞİMCİ DEVLET OLARAK ANALİZİ: BİLGİYİ
TİCARİLEŞTİRME MERKEZİ ÖRNEĞİ**

ARIF CAN ASAL

100025127

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ A. OĞUZ DEMİR

İSTANBUL, 2018

T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

İşletme Ana Bilim Dalı, İşletme (Tezli)

Yüksek Lisans programı öğrencisi... Arif Can Asa...
Gelişimci Devlet Kavramı ve Türkiye'nin Gelişimci Devlet
Ölçülebilir Analizi Bilgisi Ticarileştirme Metresi Örneği... başlıklı tez
çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulu 30.01.2018 tarih ve 2018-466 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

UNVANI, ADI SOYADI

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi A. Özgür Demir

JÜRİ ÜYESİ

Prof. Dr. Beliz Ülgen

JÜRİ ÜYESİ

Dr. Öğr. Üyesi Gülterül Gültelme
Salman

İMZA

Handwritten signatures of the thesis advisor and jury members.

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

ÖZ

Bu yüksek lisans tezinde Girişimci Devlet kavramı tanımlanmakta ve bu tanımlama çerçevesinde Türkiye'nin girişimci devlet olarak analizi yapılmaktadır. Tezde girişimci devlet kavramsallaştırması, inovasyon, AR-GE ve bilginin ticarileştirilmesi ekseninde ele alınırken, Türkiye'nin girişimci devlet kapasite ve performansını belirleyen dinamikler, hükümet organları, kalkınma bakanlığı ve kalkınma ajansları izleğinde incelenmektedir. Bu kurumsal ilişki içerisinde, Girişimci Devletin oluşturulmasında araştırma ve uygulama ekseninin proje yazma ve yönetme çerçevesinde geliştiği argümanı, İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA) ve Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi (BTM) güdümlü projesi üzerinden analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Girişimcilik, Girişimci Devlet, Kalkınma, İnovasyon, Proje.*

ABSTRACT

The Entrepreneurial State has been identified in this master thesis and regarding to this identification the entrepreneurial state of Turkey is analysing in. While taking the consideration of the conceptualism of the entrepreneurial state within the axis of innovation, R&D and the commercialization of the knowledge, the determination of the capacity and performance of the Turkey's entrepreneurial state dynamics are examining the path from Government institutions, Ministry of Development and Development agencies. The argument of the creation and the development of its research and execution, have been improved regarding to project writing and management, analysing over the Istanbul Development Agency and its administered project called Commercialization of Knowledge (BTM).

Key Words: *Entrepreneurship, Entrepreneurial State, Development, Innovation, Project.*

ÖNSÖZ

Tezimi hazırlama sürecinde beni bilgilendiren, yönlendiren, yazdıklarımı sabırla okuyup hatalarımı düzelten, eksikliklerimi tamamlamama yardım eden örnek kişiliği ve akademik çalışma yetkinliği ile İstanbul Ticaret Üniversitesi İktisat (İng.) öğretim üyesi, danışman hocam, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Oğuz Demir'e öncelikle teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca bana moral ve desteklerini hiç esirgemedi, cömertçe sunan sevgili annem Havva Zerrin Asal, babam Hilmi Asal ve tezimin gelişiminde bana her zaman destek olan ağabeyim Dr. Öğr. Üyesi Uğur Yasin Asal'ı saygı, sevgi ve minnetle anmak istiyorum.

Arif Can ASAL

İstanbul, 2018

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ	ii
ÖNSÖZ	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: GİRİŞİMCİLİK VE DEVLET İLİŞKİSİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER..... **3**

1.1. Girişimcilik	3
1.2. Devlet ve Piyasa Kavramları.....	5
1.3. Bölgesel ve Küresel Rekabetçilik	7
1.4. Girişimci Devletin Tarihsel Süreci	9

2. GİRİŞİMCİ DEVLETİN ÖZELLİKLERİ **13** |

2.1. Girişimci Devletin Felsefi Arka Planı.....	13
2.2. Weber'in Bürokratik Devletinden Girişimci Devlete Dönüşüm Süreci.....	16
2.3. Girişimci Devletin Belirleyici Parametreleri	19
2.4. Girişimci Devletin SWOT Analizi.....	21
2.5. Girişimci Devletin Q-Sort (Önceliklendirme) Analizi.....	25
2.6. Girişimci Devletin Oluşum Sürecinde Karar Alma ve Uygulama Aktörleri	28
2.7. Girişimci Devletin İnşasında İzlenecek Süreç	30

3. TÜRKİYE'NİN GİRİŞİMCİ DEVLET YAKLAŞIMI - VAKA ANALİZİ: İSTANBUL KALKINMA AJANSI HİBE DESTEĞİYLE BİLGİYİ TİCARİLEŞTİRME MERKEZİ ÖRNEĞİ..... **33**

3.1. Bölgesel Rekabet ve Ekonomik Kalkınmada Girişimcilik ve Devlet İlişkisi: Kalkınma Ajansları	33
3.2. Devlet, Sivil Toplum ve Kalkınma İlişkisinde: İstanbul Kalkınma Ajansı.....	40
3.3. İstanbul Kalkınma Ajansının İstanbul'da Girişimciliği Geliştirme Açısından Verdiği Mali Destek Türleri.....	46
3.4. İstanbul Kalkınma Ajansının Gütümlü Proje Desteği: Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi Örneği	55

3.4.1.	Araştırmanın Amacı ve Önemi:	55
3.4.2.	Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri:	56
3.4.3.	Verilerin Çözümlemesi:	57
3.4.4.	Araştırmanın Kısıtları:	57
3.4.5.	Derinlemesine Görüşme Bulguları:.....	57

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
-------------------------------	-----------

KAYNAKÇA	69
-----------------------	-----------

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Avrupa'daki Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Yasal Yapıları (1999 yılı itibariyle)	33
Tablo 2. Kalkınma Ajanslarının Görev ve Yetkileri	35
Tablo 3. Türkiye'deki Kalkınma Ajansları	36
Tablo 4. İstanbul Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu	42
Tablo 5. Kalkınma Kurulu Başkan ve Başkan Yardımcısı.....	42
Tablo 6. İstanbul Kalkınma Ajansı 2017 Yılı Bütçe Gelirler.....	45
Tablo 7. 10. Kalkınma Planı "Girişimcilik ve KOBİ'lere İlişkin Gelişmeler ve Hedefleri".	46
Tablo 8. Desteklenen GÜdümlü Projeler	50
Tablo 9. Girişimcilik Çalışmalarını Destekleyen İSTKA Teklif Çağruları	52
Tablo 10. Proje Teklif Çağrısı Yöntemiyle Girişimcilik Ekosistemini Doğrudan veya Dolaylı Desteklemek İçin Ayrılan Toplam Destek Bütçesi ve Desteklenen Proje Sayısı	53
Tablo 11. DFD Projeleri Kapsamında Girişimcilik Ekosistemine Destekleri.....	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. İstanbul Kalkınma Ajansı Organizasyon Yapısı.....	41
Şekil 2. Güdümlü Proje Desteği	49

KISALTMALAR LİSTESİ

AHİKA	: Ahiler Kalkınma Ajansı
ANKARAKA	: Ankara Kalkınma Ajansı
APA	: American Psychological Association
BABKA	: Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı
BAKA	: Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
BEBKA	: Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı
BTM	: Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi
CKA	: Çukurova Kalkınma Ajansı
DAKA	: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
DARPA	: Defence Advance Research Project Agency
DFD	: Doğrudan Faaliyet Desteği
DİKA	: Dicle Kalkınma Ajansı
DOĞAKA	: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
DOKA	: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EURADA	: Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği
FDI	: Doğrudan Yabancı Yatırım
FKA	: Fırat Kalkınma Ajansı
G-20	: Grup 20
G-7	: Grup 7
GMKA	: Güney Marmara Kalkınma Ajansı
GPS	: Global Positioning System
İKA	: İpekyolu Kalkınma Ajansı
İSTKA	: İstanbul Kalkınma Ajansı

İTO	: İstanbul Ticaret Odası
İZKA	: İzmir Kalkınma Ajansı
KARACADAĞ	: Karacadağ Kalkınma Ajansı
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
KOSGEB Başkanlığı	: Küçük ve Orta Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi
KUDAKA	: Kuzey Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
KUZKA	: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
MEVKA	: Mevlana Kalkınma Ajansı
OKA	: Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
ORAN	: Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
SERKA	: Serhat Kalkınma Ajansı
TAİ-TUSAŞ	: Türk Havacılık ve Uzay Sanayi A.Ş.
TRAKYAKA	: Trakya Kalkınma Ajansı
TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TUBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu

GİRİŞ

Devlet ve girişimcilik ilişkisi, akademik literatürün ve iş dünyasının son yıllarda artan bir şekilde ilgisini çekmektedir. Küresel ve bölgesel mal ve hizmet piyasalarında yaşanan teknoloji temelli değişimler, şirketleri, kamu kurumlarını ve nihayetinde bireyleri, girişimcilik süreçleri içerisine daha fazla girme konusunda teşvik etmektedir. İş fikrine sahip olan bireyler, özel sektör temsilcileri ve kamu kurumları, söz konusu iş fikrine uygun girişim ortamının tesis edilmesiyle bu girişimcilik süreçlerini geliştirmektedirler. Bu yönüyle girişimcilik sürecinin, birçok faktörün bir araya gelmesiyle oluşabildiği görülmektedir. Söz konusu faktörler, girişimcilerin sahip olduğu ve/veya olması gereken özellikler ile piyasanın girişimcilere sunacağı imkân ve kabiliyetlerin toplamı olarak ifade edilebilecektir.

Bu yüksek lisans tezinde, girişimcilik olgusu bireysel bir nosyon olmaktan öte, devlet ile ilişkilendirilmektedir. Devletin girişimcilik süreçlerine bakış açısı, yatırım ve teşvikleri, girişimci devlet kavramsallaştırması üzerinden ele alınmaktadır. Disiplinler arası bir yaklaşım ile hazırlanan bu yüksek lisans tezinde, söz konusu girişimci devlet kavramsallaştırması ekseninde Türkiye'nin mevcut durumu analiz edilmektedir. Bu analizi ortaya koyarken girişimcilik destek türlerine ilişkin kamu mevzuatı, kamunun güncel proje destek ve uygulamalarına atıfta bulunmaktadır. Tezin örnekleminin belirlenmesinde ve devlet ile girişimcilik ilişkisinin yansıtılabilmesinde, Türkiye genelinde devlet tarafından kurulan Kalkınma Ajanslarının girişimcilik destek uygulamaları temel alınmıştır. Türkiye'nin kalkınma alanında ihtiyacı olan iş fikri ve projelerde, piyasanın ana aktörü olan şirket ve/veya şirketlerin kamu kesimi ile etkileşimi incelenmiştir.

Söz konusu inceleme yapılırken, devlet ve girişimci ilişkisini kuvvetlendiren dinamiklerin kavramsal çerçevesi izah edilmiş, bu kavramsal çerçeve üzerinden Türkiye'nin girişimci devlet olarak analizini yapabilmek adına Kalkınma Ajanslarının kuruluş ve gelişim süreci incelenmiştir. Kalkınma Ajansları arasında ise, Türkiye ekonomisinin yaklaşık 1/3'ünü oluşturan İstanbul'a hizmet sunan İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA) incelenmiş ve İSTKA'nın mevcut kapasite ve performansına ek olarak, Türkiye açısından bölgesel bir rekabet aracı potansiyeli

taşıması temel kriter olarak değerlendirilmiştir. İSTKA tarafından desteklenen projelerin, iş fikrinin hayata geçirilmesinden ürünleştirilmesi sürecine kadar bu ürünlerin ihraç edilebilme imkân ve kabiliyetlerinin gerçekleşmesi ile devlet ve girişimcilik ilişkisinin derinleşeceği ve ihracatı artan ürünlerin, kamu bütçesine katma değer oluşturabileceği öngörülmektedir. Türkiye'nin girişimci devlet olarak nitelendirilmesi, bu ihracat sürecinin tamamlanmasıyla gerçek anlamına kavuşabilecektir. Söz konusu argüman aynı zamanda, çalışmanın ön kabullerinden biri konumundadır.

Çalışmanın sınırlılığını 2000'li yıllar ve sonrası oluşturmaktadır. 2000'li yıllar öncesinde girişimcilik desteklerinin mevcut rol ve fonksiyonlarının iş fikrinin ticarileşmesi, bölgesel ve küresel rekabetçilik ekseninde günümüzle kıyaslandığında, beklenen etkiyi oluşturamadığı gözlemlenmiştir. Söz konusu kısıtlarla birlikte çalışmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerinin tanımlanmasında fayda bulunmaktadır. Çalışmanın bağımlı değişkeni girişimci devlet kavramsallaştırmasıdır. Bu kavramı etkileme kapasitesine sahip bağımsız değişkenleri ise devletin girişimci proje destekleri, kamu-özel sektör işbirliği, girişimci devlet ve ihracatı arttırma kapasitesi olarak sıralamak mümkündür.

Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin tanımlanmasıyla birlikte, çalışmanın ön kabullerini ise şu şekilde sıralamak mümkündür; devletin girişimcilik sürecine dâhil olmasıyla birlikte, nitelikli, ölçülebilir ve küresel standartlarda projelendirilmiş bir iş planında başarıya ulaşabileceği, söz konusu başarılı girişimci devlet uygulamalarının, yeni projelerin inşa edilmesine katkı sağlayabilecektir.

Çalışma, girişimcilik ve devlet ilişkisini belirleyen kavramsal çerçevenin tanımlanmasıyla başlamaktadır. Söz konusu kavramların birbirilerini etkileme kapasitesi, girişimcilik ve piyasa ilişkisi üzerinden ele alınmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde girişimci devlete ait özelliklerden bahsedilmekte, girişimci devletin SWOT analizi yapılarak mevcut rol ve fonksiyonu tartışılmaktadır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise Türkiye'nin girişimci devlet ekseninde ifadesi, vaka analizi üzerinden gerçekleşmektedir. Söz konusu vaka analizi, İSTKA ve İSTKA tarafından desteklenen Bilginin Ticarileştirilmesi Projesi (BTM) üzerinden ele alınmaktadır.

BTM projesinin amaçları, hedefleri, beklenen çıktıları, kamusal fayda ve söz konusu projeden sonra oluşması muhtemel projelere örneklem oluşturabilme kapasitesi vurgulanmaktadır. Üçüncü bölüm, BTM projesinin sürdürülebilirliğinin analizi ile son bulmaktadır. Sonuç bölümünde, çalışmanın tümünde geliştirilen girişimci devlet argümanına ilişkin test sonuçları, vaka analizi üzerinden ulaşılan bulguların ifadesi ve Türkiye'nin girişimci devlet olma kapasite ve performansı, sınırlı öngörüler ekseninde ortaya konmaktadır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: GİRİŞİMCİLİK VE DEVLET İLİŞKİSİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

1.1. Girişimcilik

Girişimciliğin tanımına ilişkin farklı yaklaşımlar söz konusudur. Kavramın doğuştan gelen bir takım özellikler olma ile sonradan kazanılan yetiler arasında bir yer inşa ettiğine ilişkin bu yaklaşımlar, girişimcilik kavramını zenginleştirmektedir. Kelime anlamı ile girişimcilik, girişimci olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Girişimci ise üretim için bir işe girişen, ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye ortaya koyarak girişimde bulunan kimse olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

İş fikrinin oluşması, girişimin gerçekleşmesini sağlayacak bilgi birikimi, sermaye ve yönetim süreçlerinin beraberinde gelmesi, girişimcilik süreçlerini ortaya çıkarmaktadır. Girişimciliğin bu tanımından hareketle girişimci düşüncenin dört temel boyutunu aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür (İş Destek Kitaplığı İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2015, s. 9).;

- a. Yenilikçi ve Yaratıcı Olma
- b. Risk Alma
- c. Öncü Olma
- d. Rekabetçi Düşünme

Söz konusu faktörler arasından risk alma ve yenilikçi olma özelliğinin mevcut rekabet koşulları içerisinde literatürde ön plana çıktığını ifade etmek mümkündür.

Girişimcilerin bireysel bazda kazandıkları özgün rol ve fonksiyonla birlikte kurumsal kapasite ve performansın gelişiminde de girişimciliğin temel rol oynadığı görülmektedir. Bu yönüyle girişimciliğin iktisadi kalkınma üzerinde olumlu rol oynadığına ilişkin görüşler, 20. Yüzyıl'ın başından itibaren ağırlık kazanmıştır (Çokgezen, 2012, s. 18).

Özel sektör ve piyasa bazında ortaya çıkan girişimcilik süreçleri, aynı zamanda kalkınma üzerindeki etkisi ile kamu otoritelerini yakından ilgilendiren bir süreci inşa etmektedir. Küresel ekonomik büyümede ortaya çıkan dikkate değer ölçüdeki eşitsizlikler, devletleri girişimciliğin geliştirilmesi konusunda bir takım uygulamalara yöneltmektedir. Devletlerin bu aşamada gözettikleri temel parametre, iş fikrinin ticarileştirilebilir bir özellik taşımasıdır (Mazzucato, 2016, s. 1).

Ticarileşen iş fikrinin bir süre sonra mal ve hizmet piyasalarında karşılığını bulması, girişimciliğin üretken bir mekanizma olarak gelişimini beraberinde getirmektedir. Bu yönüyle girişimcilik dinamiktir ve sürekli iktisadi gelişim güdüsünü kavramın merkezinde taşımaktadır. Söz konusu sürekli iktisadi gelişim güdüsünün kurumsal eksenindeki yansıması ise devlet ve girişimcilik kavramlarını bütünleştirmektedir. İş dünyası uygulamalarının süreklilik arz edebilmesi devlet, kurumsallık ve girişimcilik ilişkisini yeni bir modelle gündeme taşımıştır (Freeman ve Duvall, 1984, s. 373).

Öte yandan, girişimcilik disiplinler arası bir ekseninde değerlendirildiğinde, ekonomik, toplumsal ve siyasal hayatın sürükleyici bir gücüdür (Gürdoğan, 2008, s. 10). Bu yönüyle girişimcilik, hayatın sosyokültürel birçok noktasına dokunan bir davranış geliştirme sürecidir. Girişimci ise, fırsatları gözetken ve bu gözettiği fırsatları ilk anda yapısal bir sürece taşıyabildir. Girişimcilerin içerisinde yer aldığı tüm bu süreçler, iş fikrinin ortaya atılması, iş ve işlemlerin yerine getirilmesi, fırsatların kurumsal bir yapıya evirilerek değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. (Baygrave, 2011, s. 49).

“Girişimciliğin bu geniş eksenindeki yapısı onun birtakım disiplinlerle de ilişkili olması sonucunu doğurmaktadır. Girişimcilik özellikleri ve girişimcilik süreçlerinde ortaya konan yaklaşımların temellerini ele almak ve söz konusu

davranışların hangi ekseninde seyir edeceğini anlayabilmek adına sosyal psikoloji ve genel anlamda sosyolojinin bir takım açıklamalarına başvurulmaktadır. Bu yönüyle davranışsal bir süreç olduğu iddiasında bulunulacak olan girişimcilik yaklaşımlarının hangi süreçlerden geçtiğini izah etmek yerinde olacaktır.” (İş Destek Kitaplığı, İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2015, s. 10).

Girişimcilik süreçlerinin gelişebilmesi adına kişisel motivasyon ve isteğin oluşması ilk adım olarak nitelendirilmektedir. Buna ek olarak, girişimcinin içerisinde bulunduğu çevresel koşulların (ekonomik sistem, piyasa, devlet destekleri vb.) önemi ikinci sırada gelmektedir. Söz konusu faktörlerin inşası ile birlikte pazarın oluşması, müşteri ve beklentilerinin mevcudiyeti ile girişimin gerçekleşmesi adına zamanlamanın doğru yapılabilmesi, girişimcilik süreçlerinde erişilecek başarıyı güçlendirmektedir (Baygrave, 2011, s. 58).

1.2. Devlet ve Piyasa Kavramları

Etimolojik kökeni itibarıyla devlet, toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal ekseninde örgütlenmiş millet ve/veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Buchanan’a göre ise devlet, aksiyon alan organizasyonun adıdır (Buchanan, 2006, s. 981). Devletin bu tanımı, onun anayasal bir zeminde karşılık bulmasını beraberinde getirmektedir. Bu yönüyle, devletin devlet kurumları ve vatandaşlarıyla olan ilişkisini belirleyen çerçeve hukuk terminolojisi ile Anayasa olarak ifade edilmektedir (Gören, 2011, s. 25).

Antik Yunan’daki site uygulamalarından bu yana devlet, sosyal bilimlerin temel araştırma öznesi konumundadır. Site devletlerinin idare biçimi ve bir süre sonra bu sitelerde yaşayan toplulukların organizasyon yetileri olarak gelişen devlet, bu yönüyle siyaset felsefesinin de temel öznesi konumundadır (Platon, 2011). Biber’e göre devletin temel işlevi, otoriteyi tesis etmektir (Biber, 2008, s. 58). Tesis edilen otorite ile birlikte üretim araçlarının kimin kontrolü altında tutulacağı sorusu da cevap bulmaktadır.

Devletin bu tanımlaması karşısında, piyasayı ise üretici ve tüketiciler arasında arz ve talep yönlü eğilimlerin gerçekleştiği düzlem olarak tanımlamak mümkündür.

Bu yönüyle piyasa özgürlük ve demokrasi ilişkisinin gelişimine rehberlik etmektedir (Biber, 2008, s. 62). Alıcı ve satıcı davranışlarının serbest bir şekilde gelişimini belirleyen serbest piyasa kavramsallaştırmasıdır. Piyasa ve serbestisi ilişkisini iktisadi doktrin yönüyle ortaya koyan ilk isimlerin başında Adam Smith gelmektedir. Smith, “Milletlerin Zenginliği” adlı klasik, literatür eserinde piyasa ve aktörlerinin devletin müdahalesinde uzakta olmasını, piyasada bir denge söz konusu olacaksa, bunun piyasanın görünmez eli marifetiyle yerine getirilebileceğini ifade etmektedir (Smith, 2006).

Söz konusu toplulukların ilk iktisadi faaliyetlerinden bu yana piyasa kavramı ortaya çıkmış ve ekonomi politik literatürün temel öznesi konumuna gelmiştir. Piyasa ve devlet ilişkisi üzerine bu literatüre özgü birçok eser kazandırılmıştır. Söz konusu eserler arasında Karl Polonyi’nin ‘Büyük Dönüşüm’ adlı eseri devlet ve piyasa kavramlarına ekonomi politik bir açıklama kazandırmış, kamu, iktisat ve toplum ilişkisi üzerine yeni çalışmaların başlangıcına öncülük etmiştir (Polonyi, 2003).

Devlet ve piyasa kavramları analiz nesnesi olarak ele alındığında bu kavramların diyalektik bir süreç geliştirdikleri görülmektedir. Her iki kavram da birbiri arasında rekabet aracı haline gelebilmektedir. Piyasaya devlet müdahalesini savunan görüşe göre, ekonominin temel aktörü devlettir. Bunun karşısında gelişen görüşe göre ise piyasa, devletin müdahalesinden tamamen uzak kalmalı, piyasa aktörleri arasında arz ve talep dengesi yukarıda ifade edildiği haliyle, görünmez el vasıtasıyla yerine getirilmelidir (Smith, 2006).

Devlet ve piyasa ilişkisi diyalektiğini açıklamakta kullanılan temel kavramlardan birisi de hâkimiyettir. Piyasalara kimin hakim olacağı sorusu üzerinden gelişen bu argüman, merkezi planlama ile serbest piyasa kavramsallaştırmasını gündeme getirmektedir. Devlet, toplum ve iktisat ilişkileri yönüyle daha anlamlı hale gelen söz konusu piyasa ve devlet ilişkisi ekonomik büyüme, kalkınma ve istihdam artışı gibi konularda önemli bir rol oynamaktadır. Tüm bunlarla birlikte, piyasa ekonomilerinin işleyişinde temel mekanizmanın finansal sistem olduğu görülmektedir (Yay, 2009, s. 3). İyi işleyen finansal sistemin

piyasa işlemlerini geliştireceği, piyasalara ait güven ve istikrara katkı sağlayacağı üzerinde uzlaşılan temel prensiplerdendir.

Öte yandan, piyasa düzeni hukukun üstünlüğünü ve fiyat mekanizmasının koordinasyon işlevini yapmasını sağlayacak bir yasal/anayasal çerçeve gerektirmektedir (Yay, 2009, s. 8). İktisadi açıdan piyasalar, gerçek ve mali olmak üzere ikiye ayrılırlar. Gerçek piyasaları üretilen mal ve hizmetler ile söz konusu mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan faktörlerin karşılaştıkları piyasalar olarak tanımlamak mümkündür. Mali piyasalar ise ticari işletmelerin yatırım için gerekli mali ihtiyaçlarının karşılaştıkları piyasalar olarak ifade edilebilir. Mali piyasalar ise para ve sermaye piyasaları olarak ikiye ayrılmaktadır (http://en.karsan.com.tr/images/yatirimci_iliskileri/s_sorulan_sorular/sorularlar_borsa_sermaye_piyasasi.pdf, Erişim Tarihi: 09.01.2018).

1.3. Bölgesel ve Küresel Rekabetçilik

Rekabetçilik, tanımı itibariyle bir rakibe karşı tanımlanan ve ölçülebilen bir durumu ifade etmektedir. (Edam ve Deloitte içinde Arda, 2009, s. 3) Rekabet ve rekabetçilik kavramsallaştırmasıyla birlikte ekonomi, ticaret ve finansın içerisinde olduğu sektörler ilişkisini anlamak mümkündür. Rekabet gücü, firma, endüstri ve ülke ekseninde incelenebilmektedir. Buna ek olarak rekabetçilik, kısa ve uzun dönem perspektifinden ele alınabilmektedir. Kısaca ifade edildiğinde rekabetçilik, bir ülke firmalarının yabancı ülke firmalarıyla yarış kabiliyetini ortaya koymaktadır (Ekren ve Parasız, 2013, s. 157).

Literatürde rekabetçilik kavramı, firmalar arası olmak dışında, önce ülke düzeyinde sonrasında ise bölge düzeyinde ifade edilmektedir (Arda, 2009, s. 3). Rekabet gücünü ölçme adına ise farklı göstergeler kullanılabilir. Söz konusu rekabet gücünde gelişmeler ölçülebiliyorsa, maliyetlerin gelişmesi veya ihracat piyasa paylarındaki değişimler bir gösterge olarak rol oynayabilmektedir (Ekren ve Parasız, 2013, s. 157). Coğrafi temele dayalı rekabet ve uluslararası ticarete dayalı mukayeseli üstünlük olgusu, küreselleşmeyle birlikte hızlıca gelişmiştir. Firmalar, kurumlar ve ülkelerin rekabetçiliğinin temelini faaliyet gösterdikleri pazara ait daha fazla gelir elde etmesi oluşturmaktadır (Kara, 2008, s. 6).

Rekabet ve rekabetçiliğim bölgesel ve küresel bir görünüm kazanmasında teknolojik alt yapıya dayalı üretimin hızlanması, küresel mal ve hizmetlerin elektronik ticarete dayalı ülke performansları üzerinden gelişimi ve inovasyona dayalı mukayeseli üstünlükler önemli rol oynamaktadır. Söz konusu bölge ve küresel rekabetin değişiklik göstermesi, küresel ekonomi politik güç dengesi değişimi ile doğrudan paralellik arz etmektedir (Lemke, 1997, s. 25). Söz konusu küresel güç dengesindeki değişimi etkileme kapasitesine sahip temel bağımlı değişken bölgesel rekabetçilik ve ekonomi politik güç dengesi değişimleridir. Bu çerçevede okunduğunda, bölgesel rekabetçiliği söz konusu bölgeyi oluşturan ülke ve/veya ülkelerin yüksek katma değerli ürün ve hizmetleri üretebilme becerisi, bölge ülkeleri arasında ekonomi politik rekabet edebilirlik ve yenilikçilik kapasitesinin kümülatif artışı olarak tanımlamak mümkündür (Kara, 2008, s. 9). Bölgesel kalkınma ve rekabetçilik unsurlarında yaşanan hızlı değişim, bölgesel politika ve araçlarında da farklılaşmayı beraberinde getirmektedir. Söz konusu bölgesel kalkınmada yeni kavramlar; bölgesel rekabet edebilirlik, bölgesel ve yerel uzmanlaşma, girişimcilik, yenilikçilik ve rekabetçi üstünlükler olarak sıralanmaktadır (Kara, 2008, s. 2).

Ülke ve bölge düzeyinde rekabetçilik inşası iki düzeyde ifade edilebilmektedir. İlk aşamada değer oluşturma imkânları ve söz konusu imkanları oluşturan değişkenler merkezdedir. Söz konusu değişkenler belirli bir potansiyeli ifade etmektedir. İkinci kademedede ise mikro düzeyde verimlilik ölçülür ve ülkeye ait potansiyelin gerçekleşme derecesi belirlenir (Arda, 2009, s. 4). Küresel rekabetçilik olgusu ise bölgesel rekabetçilik seviyesine erişmiş ve bunu küresel eksene taşıyabilme kapasitesi olarak ifade edilebilir. Küresel rekabetçilik, ülkelerin küresel ekonomi politik güç dengesinde üstlendiği rol ve fonksiyonu tanımlamaktadır. Küresel rekabet dinamiklerinin değişiminin felsefi arka planında bilgi ve inovasyonda ortaya konan gelişmeler söz konusudur (Kara, 2008, s. 207).

Ülkelerin küresel rekabet performansını ölçen birçok endeks söz konusudur. Bu endeksler arasında Dünya Ekonomik Forumu tarafından tutulan “Global Competitiveness Index, literatürde en çok kullanılan veri setleri arasında gelmektedir. Söz konusu rekabet endeksinde ülkeler 114 gösterge ekseninde, 12 kriterde değerlendirilmektedir. Bu 12 kriteri; “altyapı, kurumlar, makroekonomik

çevre, sağlık ve temel eğitim, yüksek eğitim ve öğretim, mal piyasalarının etkinliği, işgücü piyasalarının etkinliği, finansal piyasaların gelişmişliği, teknolojik hazırlık, pazar büyüklüğü, iş gelişmişliği ve inovasyon” olarak sıralamak mümkündür (Yıldız, 2017, s. 85’ten aktaran Asal, 2018, s. 142).

Küresel rekabet endeksinde 138 ülke yer almaktadır. Bu ülkeler yukarıda sayılan 12 kriter çerçevesinde belirlenen 3 aşamalı, 5 kategoride sınıflandırılmaktadır. 1. Aşama faktör odaklı ekonomilerden oluşmakta ve bu aşamada 35 ülke ekonomisi yer almaktadır. 2. Aşamada yer alan etkinlik odaklı ekonomilerde 30 ülke ekonomisi bulunmaktadır. 3. Aşamada yer alan inovasyon odaklı ekonomiler sınıflandırmasında 37 ülke ekonomisi yer almaktadır. Küresel rekabetçilik endeksinin en üst sırasında İsviçre yer almakta, İsviçre’yi Singapur ve ABD takip etmektedir. En son sırada ise Yemen yer almaktadır (A.g.e., s. 85’ten aktaran Asal 2018, s. 143).

1.4. Girişimci Devletin Tarihsel Süreci

Girişimci devletin inşa süreci, aynı zamanda girişimci de bir toplumu gerektirmektedir. Devletin inovasyon alanlarının inşası ve refahı toplumun tabanına yayma çabası, girişimci devlete giden sürecin habercisi olmaktadır (Mazzucato, 2016, s. 1). Girişimcilik yaklaşımının iktisadi kalkınma ve gelişim üzerinde pozitif bir rol oynadığına ilişkin sistematik ilk katkılar 1900’lü yılların başında Avusturya İktisat Okulu tarafından yapılmıştır. Bu görüşü destekleyen yazarlar arasında yer alan Schumpeter, girişimciliğin ekonomik kalkınma ile olan ilişkisini girişimciler ve yenilikçilik kavramsallaştırmasıyla ilişkilendirmektedir (Çokgezen, 2012, s. 17).

Bu sürece en çok katkı sağlayan, devletin girişimci olma çabasını yükselten ülkelerin başında, gelişmekte olan ülkelerin olduğu görülmektedir. Söz konusu ülkeler, küresel rekabet yarışına dâhil olma ve bu nispette bu yarıştan daha fazla pay alabilme adına girişimcilik sürecini geliştirmeye çalışmaktadır. (Freeman ve Duvall, 1984, s. 374). Devletin girişimcilik sürecini inşası bir yönüyle, ekonomik bağımsızlığa ulaşma arzusu olarak da nitelendirilebilmektedir. (A.g.e., s. 376).

Devletin bu söz konusu ekonomik bağımsızlığa ulaşma çabası, onun ekonomi üzerinde daha fazla kontrolde bulunmasını beraberinde getirebilmektedir. Freeman'a göre, ekonomik ve sosyal değişkenlere hâkimiyetin sağlanmasıyla birlikte, ekonomik kalkınmanın gelişebileceği öngörülmektedir (Freeman, 1982, s. 90). Devletin girişimcilik sürecini inşası, stratejik seviyede hedef olarak belirlenebilmektedir. (A.g.e., s. 91). Bununla birlikte, devletin özel sektörde faaliyet gösteren firmalara yönelik sunduğu girişimcilik destekleri ile doğrudan kendisinin girişimci aktör olarak yer aldığı süreçleri birbirinden ayırmak gerekmektedir (A.g.e., s. 91).

Girişimci devlet kavramsallaştırmasının, kuzey-güney gelişmişlik tasnifinde gelişmiş ülke ve gelişmekte ülkeler diye adlandırılan ülkelere ait bir çaba olduğu görülmektedir. 1970'li yıllardan itibaren gelişim çizgisini geliştiren söz konusu kavramsallaştırma, Meksika örneğinde 700 firmanın doğrudan devletin girişimcilik süreçleri ile inşa edildiğini göstermektedir (Frieden, 1980; ve Bennett and Sharpe 1980'den aktaran Freeman, 1982, s. 92). Devletin girişimcilik süreci içerisinde yer alması üçlü bir sacayağına benzetilebilmektedir. Kamu, yerel, uluslararası sermaye ve kalkınmayı belirleyen dinamikleri söz konusu sacayakları olarak ifade etmek mümkündür (Freeman, 1982, s. 93).

Girişimci devlet tanımlaması, devletin doğrudan veya dolaylı olarak içerisinde olduğu sektörel bir inşa sürecinde, belirli bir strateji dâhilinde ihracatı arttırıcı ve refahı inşa edici bir misyonla hareket etmesi anlamına gelmektedir (Duvall ve Freeman, 1983, s. 570). Devletin girişimci faaliyetleri desteklemesi ise, bağımlılık ve kalkınma ilişkisini ön plana çıkartmaktadır (A.g.e., s. 574). Söz konusu bağımlılık ve kalkınma ilişkisini değiştirmek isteyen ülkelerin ağırlıklı olarak gelişmekte olan ülkelere oluştuğu görülmektedir. Bir süre sonra bu girişimci devlet yaklaşımı ile Doğu Asya'nın yükselen piyasaları haline gelecek bu ülkeleri Güney Kore, Tayvan, Hong-Kong ve Singapur olarak sıralamak mümkündür (Wei-cheng Wang, 1995, s. 551).

Güney Kore örneğinde değerlendirildiğinde, devlet ve girişimcilik ilişkisinin, ülkenin önde gelen Hyundai, Daewoo ve Samsung firmalarının kredi alma ve yatırım hamlelerinde, devlet bankalarının yadsınamaz bir katkısının olduğu görülmektedir (Ashdown, 1979, s. 586). Güney Kore'de devletin doğrudan yatırımları, ihracat ve

büyüme stratejisiyle paralel ilerlemiştir. Yolların yapımı, elektrik ve enerji hatlarının inşası, limanlar ve geri kalan ihracat unsurlarının inşası devlet tarafından yapılmıştır (A.g.e., s. 586).

Söz konusu süreci, 1960 ve 1970’li yılların sınai kalkınma çabası olarak da ifade etmek mümkündür. Ucuz işgücü ve ihracat odaklı ekonomiler kavramsallaştırması ile kendisine yer bulan Doğu Asya’nın bu ülkeleri, bir süre sonra bilgi teknolojilerine dayalı mukayeseli rekabetçilik inşası sürecine geçmişlerdir (A.g.e, s. 551). Ek olarak, devletin girişimcilik sürecini, ihracatı arttırmak isteyen firmalara verilen eğitimler, teşvik programları ve ihracatın gerçekleştirilmesi aşamalarının tümünü kapsadığını ifade etmek mümkündür (Ventriss, 2002, s. 89).

Girişimci devletin inşa sürecinde devlet kurumları arasında koordinasyonun sağlanması ve merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında kolektif bir çalışma sistematığının oluşturulabilmesi önem arz etmektedir (Lopez-Morales, 2010, s. 151). Aynı hedeflere odaklanmış, devletin sektörlere sunduğu katkıyı ortak koordine eden kurumların varlığı, girişimci devlet tarafından sunulması beklenen katkıyı arttırmaktadır. 21. Yüzyıl terminolojisi ile ifade edildiğinde girişimci devletin inşa sürecini hızlandıran dinamikleri, rekabetçi ve inovatif piyasa koşulları olarak sıralamak mümkündür. İş dünyasının inovasyona dayalı dönüşümü, atıl olarak atfedilen devleti de bu yönde bir dönüşüme sevk etmiştir (Mazzucato, 2013, s. 14.).

Girişimci devletin ön plana çıktığı sektörlerin başında askeri teknoloji gelmektedir (A.g.e., s. 70). 1957 yılında Sputnik füzesinin Sovyetler Birliği tarafından ateşlenmesiyle birlikte, ABD’de de soğuk savaşa ilişkin teknolojik rekabetten geri kalındığı hissi uyanmıştır. Bunun üzerine ABD’de 1958 yılında kısa adı DARPA (Defence Advance Research Project Agency) olan ‘İleri Savunma Araştırmaları Proje Ajansı’ kurulmuştur (A.g.e, s. 71). ABD örneğinde de görüldüğü üzere, devletin girişimcilik süreçlerine dâhil olmasıyla birlikte ekonomide inovasyon faaliyetlerinin hızlanacağı, ekonomik büyüme ve gelişmenin dinamizm kazanacağı ifade edilmektedir (Mingardi, 2015, s. 608). Bu yönüyle devlet, girişimcilik ve inovasyon sacayağını güçlendiren en önemli yapısal süreç sanayi politikalarının inşası ve teknoloji yönetimidir.

Üretim temelli sektörlerde yoğunlaşan girişimci devlet süreçleri, sürdürülebilir bir ekonomik gelişimi merkeze alan, toplumsal kalkınma ve refahın kümülatif artışını gözeten bir felsefi arka plan inşa etmektedir. Nitekim inovasyonun gelişiminin temel dinamiklerinin devletin AR-GE projelerine yaptığı yatırımların artmasıyla ortaya çıktığı görülmektedir (A.g.e, s. 616).

2. GİRİŞİMCİ DEVLETİN ÖZELLİKLERİ

2.1. Girişimci Devletin Felsefi Arka Planı

21. Yüzyılın sahip olduğu hızlı rekabet koşulları, devletleri, şirketleri ve aracı kurumları söz konusu hıza adapta edecek kurumsal mekanizmaların kurulmasını zorunlu hale getirmektedir. Bir otorite merkezi olarak, temel amacı varlığını koruma ve sürdürme olan devletler, rol ve fonksiyonlarını değişen koşullara adapte edecek şekilde yapılanmaktadır. Bu yeniden yapılanma sürecinin temel bileşeni günümüz ekonomik dönüşüm sürecinde ‘girişimcilik’ haline gelmektedir. Girişimciliğin bireyler ekseninde, piyasa risk ve koşulları karşısındaki kırılgan yapısı, devletleri girişimcilerin desteklenmesi ve bir süre sonra devletin girişimci faaliyetler eksenini inşa etmesini beraberinde getirmiştir (Mazzucato, 2016, s. 12).

Girişimciliğin ekonomik büyümenin temel aktörü olduğu argümanı 2000’li yıllardan itibaren güçlenen bir yaklaşımdır (Nyström, 2013, s. 41). Son yıllarda yapılan birçok ampirik çalışmada, girişimcilik, üretkenlik ve istihdam oluşturma arasında pozitif bir korelasyon olduğu görülmektedir (van Praag ve Versloot 2007 ve Nyström 2008’den aktaran Nyström, 2013, s. 41). Devletin girişimci yaklaşımının temelinde daha çok girişimci oluşturma çabası yatmaktadır. Söz konusu çabayı ekonomik üretkenliği artırma, gelir dağılımı eşitliğini yakalama ve piyasa rekabetini artırma olarak ifade etmek mümkündür. Devletin girişimcilik süreçlerini geliştirmesinde hedef gruplar temelli faaliyet gösterdiği görülmektedir (Nyström, 2013, s. 43).

Hedef gruplarının belirlenmesinde bu grupların girişimcilik süreçlerine yatkınlığı, ekonomik bir katma değer oluşturma istek ve iradeleri, genç nüfusun rol ve fonksiyonları gelmektedir. Söz konusu genç nüfus içerisinde ise öğrenciler önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencileri hem girişimciliği öğrenen hem de girişimciliğin gelişmesinde önemli bir uygulayıcı grup olarak tanımlamak mümkündür (M. Mars, Slaughter ve Rhoades, 2008, s. 642).

Öte yandan, girişimciliğin devlet ile ilişkisi onun kurumsal boyutunu ön plana çıkartmaktadır. Bu yönüyle örgütsel alanlarda devletin oynayacağı role ilişkin görüşlere ‘kurumsal teoride’ rastlanmaktadır (Yalçınkaya ve Taşçı, 2017, s. 75). Söz

konusu kurumsal teoriye göre devlet, istikrarı sağlayıcı eylemlerde bulunan, kural koyan, tarafsız ve yaptırım gücüne sahip olan mekanizmadır (A.g.e., s. 76). Kurumsal teori eksenindeki devlet, girişimciliğin önündeki yasal engeller, düzenlemeler ve regülasyonlar yoluyla örgütsel alanların oluşumu, değişimi ve çözülmesinde kritik bir rol sahibidir (A.g.e., s. 82).

Söz konusu değişim ve dönüşümler ise devlet, girişimcilik ve yenilikçilik sacayağını inşa etmektedir. 1980'li yılların kalkınmacı devlet yaklaşımı, 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde yenilikçi, girişimci devlet yaklaşımına evrilmiştir (Böyükaslan ve Tiryakioğlu, 2016, s. 593). Bu evrilme ile birlikte reel sektör, finansal kuruluşlar ve kamu kurumlarında öğrenme temelli teknoloji ve emek transferi süreci beraberinde gelmiştir. Buna ek olarak, yeniliğe ilişkin temel kaynakların çeşitli destek mekanizmaları ve politika araçları ile devlet tarafından şekillendirilmekte olması, devletin girişimcilik süreçlerindeki rolünü belirginleştirmektedir (A.g.e., s. 594). Bireyler tarafından gerçekleştirilen girişimlerin yatırım geri dönüş sürelerinde karşılaşılan uzun süreler, girişimcilerin devlet desteğine olan ihtiyacını arttırmakta, devletin girişimcilik süreçlerindeki rol ve fonksiyonu güçlendirilmektedir (A.g.e., s. 595).

Girişimci devlet yaklaşımının ontolojik temellerini ise devletlerin kalkınma süreçlerinde görebilmek mümkündür. Az gelişmiş ülke grubundan, gelişmekte olan ülkeler grubuna buradan da gelişmiş ülke grubuna geçişin temelinde sermaye birikimini sağlama, yüksek katma değeri inşa etme ve gayri safi yurt içi hasılanın kümülatif olarak yükselişi söz konusudur. Devletin temel yatırım alanları olan ulaştırma, enerji, madencilik gibi sektörlerde yer alması söz konusu kalkınma dinamiklerinin ilk nüvelerini sunmaktadır (Acar, 1989, s. 7).

Türkiye'nin girişimci devlet inşası sürecinde de benzer bir sürecin takip edildiği görülmektedir. Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte ekonomik kalkınma çabası içerisinde olan Türkiye Cumhuriyeti, özel sektörün gelişebilmesi için ihtiyacı olan alt yapının inşası, yine özel sektörün ara malı ve hammadde ihtiyacının karşılanması, bazı dönemlerde iç pazarda yaşanan talebin karşılanamaması nedeniyle devletin girişimcilik süreçlerinin hızlandığı görülmüştür (A.g.e., s. 13).

Devletin girişimcilik sürecinde rol ve fonksiyonunun artışı akademik araştırmaları destekleme, AR-GE temelli icatların hak ve mülkiyetlerinin koruma altına alınması, teknoloji transferini yasal bir mevzuat dâhilinde büyük firmalardan küçük firmalara doğru gerçekleştirmesi, yan sanayi firmaların gelişimini sağlama adına doğrudan faaliyet gösterecek mekanizmaların inşası, kuluçka aşamasındaki teknolojik gelişmelerin finansman açığının kapatılması, özel sektör ve akademi işbirliğinin geliştirilmesi olarak sıralamak mümkündür. (Shane, 2005, s. 36).

Bu yönleriyle değerlendirildiğinde girişimci devletin ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bir ülkenin ekonomik büyümesi ile birlikte ekonomisinin yapısı da değişime uğramaktadır. Ekonomik gelişmenin sağlanmasıyla birlikte makroekonomik göstergelerde de artış gözlenecektir (Torun, 2003, s. 35). Makroekonomik göstergelerde ortaya çıkacak bir artış ekonomik büyümenin yansıması olabileceği gibi, her zaman kalkınmaya işaret etmeyebilmektedir. Bu yönüyle ele alındığında ekonomik büyüme ancak ekonomik, siyasal ve toplumsal kalkınma dinamikleri ile entegre hale geldiğinde anlamlı olmaktadır. Girişimci devletin burada oynayacağı rol ve fonksiyon oldukça önemli hale gelmektedir.

Girişimci devletin ekonomi yönetiminde aktif bir rol üstlenmesi devlet, toplum ve iktisat ilişkileri ekseninde bir analiz çerçevesi inşa etmektedir. Devletin girişimci özelliklerinin geliştirilmesi piyasa ile olan ilişkisini modernize etmekte, toplumun ekonominin dinamiklerine entegre olma kapasite ve performansını arttırmaktadır. 2008 küresel krizi sonrası devletin piyasa ekonomisini kısmen kontrollü dönüşümü, toplumun demokratik gelişimi ve ekonominin Post-Keynesyen bir eksene taşınması, devlet teorilerinin de dönüşümünü beraberinde getirmiş, Max Weber'in bürokratik devlet mekanizmasından 21. yüzyılın girişimci devlet mekanizmasına geçiş aşamaları hızlanmıştır. Bir sonraki başlıkta devletin söz konusu yapısal değişim sürecinden bahsedilmektedir.

2.2. Weber'in Bürokratik Devletinden Girişimci Devlete Dönüşüm Süreci

Devlet teorilerinin temel düşünürlerinden birisi de Max Weber'dir. Weber'in devlet ve toplum ilişkileri üzerine geliştirdiği öğretiler, Batı Avrupa merkezli bürokratik örgütlenmenin temelini oluşturmaktadır. Max Weber, bürokratik yapılanma sahibi devleti tanımlamadan önce kuruluş kavramı ve türleri üzerine açıklamalarda bulunmaktadır. Weber'e göre kuruluş, sınırlanmış bir sosyal ilişki düzenine sahip olan, özellikle de bunu sağlamak üzere bir yönetici veya lider ve ona bağlı idari çalışanların yetkili kılındığı sistemdir. Söz konusu idari çalışanları memurlar olarak ifade eden Weber, onları aynı zamanda otoritenin temsilcisi olarak nitelermektedir (Weber, 2013, s. 33).

Weber'in otoritenin varlığını kuruluşların temel özelliği olarak kabul etmesi, otorite ve liderlik arasındaki korelasyonu güçlendirmektedir. Weber'in bir adım sonra ulaştığı sonuç, otoritenin varlığının hiyerarşik bir yapılanma ekseninde devam edeceği ve/veya etmesi gerekliliğidir. Bir diğer ifadeyle, belirli, yetkilendirilmiş kişilerin kuruluşların kurallarını yürütmeye yönelik faaliyet içerisinde olması, hiyerarşik yapılanmanın zorunlu bir tercihidir (A.g.e, s. 34). Weber söz konusu hiyerarşik yapılanmayı gönüllü ve zorunlu olarak ikiye ayırmaktadır. Gönüllü hiyerarşi yapılanmaları, dernek vb. anlaşmayla kurulan ve ilgili tüzük hükümleri gereğince bu örgütlenmeye katılanların hür iradeleriyle yer aldıkları yapılardır. Zorunlu hiyerarşi yapılanmaları ise belirli, yasal tüzük hükümleri ve kıstaslara göre, belirli bir biçimde etkinlikte bulunan herkesçe geçerli olan kuruluşlardır (A.g.e., s. 39).

Weber'in otorite türleri, bir süre sonra patrimonyal ve adem-i merkeziyetçi yapıların varlığını beraberinde getirmektedir. Patrimonyal, yani mutlak otoritenin devlet egemenliğinde tesis edildiği yapılarda ekonomi yönetimi de merkezi ve otoriterdir. Ancak, adem-i merkezi yapıların gelişmesi ile birlikte iktisadi hak ve özgürlükler genişlemekte, mülkiyet ilişkileri kurumlardan bireylere geçiş yapabilmektedir (A.g.e, s. 77). Kurumsal bir mülkiyet ilişkisinden bireysel hak ve özgürlüklere geçişin güçlenmesi, devlet, ekonomi ve birey ilişkisini de eklektik bir hale getirmiştir. Bu yönüyle Weber'in bürokratik devletinde ekonomi, planlı bir etkinlik imgesini taşımaktadır (Weber, 2011, s. 103).

Söz konusu planlı ekonomi, ödüller ve cezalar sistemiyle hareket etmektedir (A.g.e, s. 175). Bu ödül ve ceza sistemi ise otorite sahibi erk tarafından, dıştan yönlendirme ile gerçekleşir. Ancak pazar ekonomisinde ise belirleyiciler, hane halkı yani bireyler ve sermaye sahibi girişimcilerdir. Pazar ekonomisinin sınırlarının genişlemesi refahın inşasını beraberinde getirmiş, refaha erişen hane halkı ve girişimciler iktisadi faaliyetlerini güçlendirmişlerdir. Weber'in bürokratik devletinde tüm bu süreçler rasyonel olarak ele alınır. Weber'e göre rasyonel-yasal otoriteler meşrudur (McCormick, 2015, s. 25). Weber'in üst norm olarak kabul ettiği bu temel argüman, devletin ekonomi yönetiminde merkezi planlamanın bir takım eksikliklerini görmezden gelmesine engel olmamıştır. Salt hiyerarşik bir yapıda, devletin refahı inşa etmede yetersiz kalacağını öngören Weber, devletin dönüşümünde ekonomi, toplum ve hukukun rol ve fonksiyonunu ön plana çıkartmıştır.

Avrupa'da modern devletin dönüşümü olarak ifade edilebilecek bu süreç, 19. yüzyıldan itibaren gerçekleşen "Sanayi Devrimi" ile birlikte bugünkü piyasa merkezli demokrasi, hukuk ve bireysel özgürlükler sürecini beraberinde getirmiştir. Bürokratik örgütlenmiş devlet yaklaşımında, liberal devlete dönüşümün habercisi konumunda olan bu yapısal değişiklik, Weber'in Orta Çağ Avrupa'sının tersine dönüşümün üzerine geliştirdiği analizlerde kendisine yer bulmaktadır (A.g.e, s. 73). Ortaçağ Avrupa'sının ekonomik ve siyasal yapısının üzerine analizlerini geliştiren Weber, güç merkezli patrimonial ilişki sistemini bürokratik örgütlenme üzerinden ele almış, bir süre sonra söz konusu bürokratik örgütlenmenin devletin piyasa merkezli dönüşümü karşısında yeniden yapılanması gerektiğine ilişkin görüşlerini yaygınlaştırmıştır.

Söz konusu yapısal, yönetsel değişimleri belirleyen parametrelerin başında ise iktisadi gelişme olgusu gelmektedir. İktisadi gelişme ile ifade edilmek istenenin kapitalizmin gelişmesi olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Weber'in atıfta bulunduğu üç aşamalı kapitalizm gelişmesini ise erken kapitalizm, yüksek kapitalizm ve geç kapitalizm olarak ifade etmek mümkündür. Bu üç aşama, sermayenin genişlemesi ve ekonominin geneline ağırlığını koyma durumuna göre birbirinden ayrılmaktadır (Ülgener, 1973, s. 496'dan aktaran Torun, 2003, s. 52).

Weber'in temel argümanı, kapitalist işletmenin bürokratik bir örgütlenme aracılığıyla en fazla kar elde etmeyi amaçladığıdır (Torun, 2003, s. 62). Weber'in kapitalizme yüklediği anlamın temelinde modern endüstriyel kapitalizm olgusu yatmaktadır. Weber'e göre modern endüstriyel kapitalizmin temel nitelikleri; rasyonel kapital muhasebesi, piyasaların serbestliği, güvenilir bir hukuk sistemi, işgücünün serbestliği ve ekonomik yaşamın ticarileşmesidir (A.g.e., s. 64).

Weber'in modern endüstriyel kapitalizmin temel nitelikleri olarak sıraladığı olgular arasında devlet, toplum ve iktisat ilişkilerini etkileyen en önemli parametrelerin başında ekonomik yaşamın ticarileşmesi gelmektedir. Ekonomik yaşamda ortaya çıkan bu ticarileşme süreci, bireylerin iktisadi teşekküller inşa etme ve kar maksimizasyonu gerçekleştirme süreçlerini genişletmiştir. Refaha erişmeye başlayan Avrupa toplulukları, refahın getirdiği özgürlük ve güvenlik dengesi ile birlikte ekonomik hak ve çıkarlarını genişletme yoluna gitmişlerdir. Bir süre sonra refah devletine giden sürecin habercisi olarak bu dönem, Avrupa merkezli zenginlik gelişimi dinamikleri olarak ifade edilebilir.

Bu noktada ekonomik fayda ve beklentiler öncelikli dinamikler olarak ön plana çıkmaktadır. Bir diğer ifadeyle, faydalar ve onların kaynağı olarak görülen mallar ya da emek, eğer söz konusu olguları kullanma iradesi onların sahibi olan aktörlerde ise mülkiyet ilişkisi gündeme gelmektedir (Weber, 2012, s. 185). Weber, mülkiyet ilişkisinin türüne göre toplumu statü grupları ve sınıflara ayırmaktadır. Sınıf durumunu belirleyen öğeler ise malların tedariki, yaşamda bir makam elde etme ve içsel tatmin bulma olarak ifade edilebilir. Bu yönüyle sınıf söz konusu mallar ve yetenekler üzerindeki kontrolden ve bunların belirli bir ekonomik düzende gelir üreten kullanımlarından kaynaklanmaktadır (A.g.e, s. 423).

Weber'in tasnifine göre bu sınıflar, mülk sahipleri, ticari sınıflar, sosyal sınıflar ve statü grupları olarak tanımlanabilmektedir (A.g.e, s. 427). Söz konusu sınıfların devletin içerisinde sahip olduğu rol ve fonksiyon siyasi tarihin modernleşme süreçleriyle paralel ilerlemektedir. Devletin ekonomiden tamamen uzak tutulması ile ekonomi yönetiminde devletin kısmen de olsa bulunması gerektiği görüşleri arasında oluşan bu tartışma, refah devleti ve ekonomik özgürlük ilişkisini de gündeme getirmiştir (Mazzucato, 2016, s. 14.).

2.3. Girişimci Devletin Belirleyici Parametreleri

Refah ve özgürlük ilişkisinin bir süre sonra devletin kurumsal formasyonu ile ilişkili bir yapı inşa ettiği görülmektedir. Bir diğer ifadeyle devlet, ekonomi yönetiminde vatandaşlar ve söz konusu vatandaşlar içerisinde ekonomik faaliyetlerde bulunan müteşebbislerle, iktisadi bir ilişki biçimi inşa etmektedir. Girişimci devletin temel parametrelerinin başında salt AR-GE laboratuvarları kurmak değil, inovasyon kültürünün sürdürülebilir bir nosyon haline gelebilmesi gelmektedir (Mazzucato, 2016, s. 81).

Devletin girişimcilik süreçlerini belirleyen parametrelerin bir diğeri de erken dönem büyüme aşamasında olan şirketlere, devletin doğrudan öz kaynak yatırımları sağlayabilmesidir. Girişimcilik sürecinin en temel eksikliği, öz kaynak yatırımlarında ortaya çıkmaktadır. Sermaye eksikliği olan şirketler, kısa ve orta vadeli zorlukların üstesinden gelememekte ve söz konusu şirketlerin birçoğu henüz kurulma aşamasını tamamladıktan sonra faaliyetlerini sonlandırmak durumunda kalmaktadır. Bu yönüyle girişimci devletin belirleyici parametrelerinden birisini, öz kaynak yatırımlarına verilen devlet desteği oluşturmaktadır (A.g.e., s. 86).

Girişimci devletin belirleyici parametrelerinden bir diğeri de devletin yürüttüğü araştırma projeleri sonucu oluşan teknolojiye erişim ve bunun özel sektör ile paylaşılmasıdır. Devlet ve özel sektör arasındaki ilişkilerin derinleşebilmesinin temel gerekçesi olan söz konusu diyalektik, sürdürülebilir bir ilişki biçimine dönüştüğünde, bu ilişki biçimi ekonomik büyümenin anahtarı haline gelmektedir. Özel sektör ve devletin birlikte katma değer elde ettiği bu ‘kazan-kazan’ modeli devlet ve özel sektör ilişkilerini, karşılıklı ekonomik fayda temelinde derinleştirmektedir (A.g.e., s. 86).

Girişimci devleti tanımlayan en önemli parametrelerden bir diğeri de vergi, ticaret ve teknoloji politikalarının nitelikli olarak inşasıdır. Bir diğer ifadeyle, ekonomik büyümenin temeli ‘büyüme dostu vergi sistemini’ inşa edebilmekten geçmektedir. Ekonomik büyümeyi destekleyici bir vergi sistemi, reel sektör, finansal kuruluşlar ve kamu ilişkisini derinleştirmekte, ekonominin krizler karşısında dayanıklılığını güçlendirmektedir (A.g.e., s. 86). Ekonomi politik bir ilişki biçimi

inşa eden söz konusu kavramsallaştırma, devletin ekonomi yönetimi süreçlerini piyasanın gelişimi merkezli dönüştürmüş, bu dönüşüm bir süre sonra demokratik gelişme ve kalkınma sürecinin inşasını da beraberinde getirmiştir. Nitekim ekonomik büyüme tek başına değerlendirildiği, siyasal ve toplumsal kalkınmayı meydana getirmiyorsa ortaya çıkan artı değerlerin etki düzeyi oldukça kısıtlı olmaktadır. Ancak, ekonomik büyüme devletin kalkınma süreçlerine itici bir güç sağlıyorsa, ülkelerin gelişmekte olan tasnifinden gelişmiş ülke sınıfına geçebildiği görülebilmektedir.

Max Weber'in devlet tipolojisine göre de ekonomik düzen ve yasal düzenin birbiriyle uyumlu olmasında yarar bulunmaktadır. Ancak Weber, söz konusu ilişki biçiminin çok iç içe olmaması gerektiğine de vurgu yapmaktadır. Birbirine tümüyle entegre olmuş modellerde yapısal sorunlar ortaya çıkabileceğini ifade eden Weber, her iki düzenin birbirinin hak ve özgürlüklerini garanti altına alıp, geliştirdiği bir modelin başarılı olacağını iddia etmektedir (Weber, 2012, s. 432). Weber'in söz konusu vurgusu, demokratik, gelişmiş ülke tasnifini ortaya koyan tipolojik yaklaşıma örnek teşkil etmektedir. Bir süre sonra modern demokrasiler ve piyasa ekonomisinin gelişimi ilişkisini gündeme getiren bu ilişki biçimi, devletin ekonomi yönetimi ve girişimciliğe ilişkin yaklaşımlarının da ilk nüvelerini ortaya çıkartmıştır.

Nitekim ABD ve diğer gelişmiş ülkelerdeki girişimciliği destekleme modellerine ilişkin yapılan incelemelerde girişimci devleti belirleyen parametrelerin başında politika oluşturma, fon sağlama ve denetleme fonksiyonlarının yerine getirildiği gözükmektedir. Devletin girişimci desteklerine ek olarak, STK'lar, üniversiteler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar aracılığı ile girişimci devlet sürecine katkı sağladıkları görülmektedir. (Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı, 2015, s. 66). Söz konusu katkı sürecinin nihai amacının girişimcilik kültürünün oluşmasına imkân tanıyarak, faaliyetler bütününe sürekli hale gelmesini sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Girişimci devletin inşa sürecinin temel parametrelerinden birini de bu girişimcilik kültürünün sürekliliği oluşturmaktadır.

Öte yandan, devletin girişimcilik sürecinin inşasında inovasyonun tek başına yeterli olamayacağı görülmektedir. Bu inovasyon geliştirme sürecinin ancak devlet tarafından idare edilmesi durumunda başarıya ulaşabileceği öngörülmektedir (Mazzucato, 2016, s. 69). Bu süreçte devletin inovasyonu gerçekleştirecek firmanın

üretim yeteneklerine destek olması başarının anahtarı olarak tanımlanmaktadır. Girişimci devletin inşasında, devlet çalışanları firmalarla yakın bir işbirliği içerisinde çalışarak inovatif hedeflere ulaşılmasına destek olmaktadır (A.g.e., s. 74).

Türkiye’de de benzer sürecin geliştiğini ifade etmek mümkündür. 1839 yılında özel sektör büyük sermaye yatırımlarını gerçekleştirecek güce sahip olmadığı için, ilk sanayileşme hamlesi devlet eliyle başlamıştır. İstanbul’da Yedikule ve Küçükçekmece arasındaki yaklaşık 130 kilometre uzunluğundaki bölge İngiliz sanayi bölgesi Manchester’dan etkilenerek, Türk Manchester’ı ilan edilmiştir. (Bardakçı, Hürriyet 18.10.2006’dan aktaran Altun, 2007, s. 24).

2.4. Girişimci Devletin SWOT Analizi

SWOT analizi, yani herhangi bir olgunun Güçlü/Zayıf yanları ve Fırsatları/Tehditlerini ortaya koyan analiz yaklaşımı birçok bilimsel araştırmada kullanılmaktadır. Çoğunlukla rekabet analizini elde etmede kullanılan SWOT yaklaşımı, işletmelerin, finansal kuruluşların ve devletin kapasite ve performansını ölçmek adına da kullanılabilir (Stan ve Nedelcu, 2015, s. 187). SWOT analizi stratejik seviyede bir açıklama ve yapısal inceleme yöntemidir (A.g.e, s. 187). Bu yönüyle Girişimci Devlet yaklaşımının analiz edilmesinde söz konusu devletin ekonomik, siyasal ve toplumsal davranışlar bütünü analiz etmek gerekmektedir.

Girişimci devletin güçlü yanları ele alındığında en önemli mevcudun, girişimcilerin sürekli iş fikri ve proje uygulamasını yapabilecekleri hukuksal bir alt yapının mevcudiyetidir. Bir diğer ifadeyle, söz konusu ülkenin hukuki alt yapısında girişimciliği kolaylaştıracak, hızlandıracak ve özendirerek uygulamaların varlığının neler olduğu öncelik haline gelmektedir. Bu hukuki alt yapıyla birlikte devleti yöneten kişi ve kurumların sahip olduğu vizyon, inovatif iş dünyası ve uygulamalarının varlığı ve yatırım akışının sürdürülebilirliği, girişimci devletin güçlü yanları arasında yer almaktadır (A.g.e, s. 188). Söz konusu alt yapısal unsurlara ek olarak, girişimci devletin içerisinde yer aldığı ekonomik ve siyasal birlikler ile bu birliklerin bölgesel ticareti destekleyici adımlar atması yine girişimci devletin en önemli varlıkları arasında yer almaktadır (A.g.e., s. 188).

Girişimci devletin bir diğer önemli üstünlüğü ise doğal kaynak verimliliği ve hammadde alt yapısına sahip olabilmesidir. Üretim temelli bir ekonomik büyümenin de anahtarı konumunda olan bu mukayeseli üstünlük, devletin girişimcilik süreçlerinde ‘en az maliyet en çok kar’ maksimizasyonu misyonunu yerine getirmede temel rolü üstlenmektedir. (Helms, Rodriguez, Rios vd. 2011, s. 273). Söz konusu mukayeseli üstünlüğü, iş fikri ve iş modelleriyle entegre bir yapıya dönüştürebilen devletlerin, ekonomik büyüme ve kalkınma süreçlerine hız kazandırabildiği görülmektedir. Nitekim, gelişmiş ülke tasnifine uygun olarak Küresel Girişimcilik Endeksi 2018 verilerine göre en girişimci devlet %84 ile ABD, ikinci sırada %80 ile İsviçre, üçüncü sırada %79 ile Kanada, dördüncü sırada %78 ile Birleşik Krallık ve beşinci sırada %75 ile Avustralya’nın geldiği görülmektedir (Acs, Szerb ve Lloyd, Global Entrepreneurship Index, 2018, s. 5).

Küresel Girişimcilik Endeksi’nde yer alan ülkelerin sıralanmasında ise, 14 temel değişken sıralanmaktadır. Endekse göre bu değişkenler; fırsat algısı, iş kurma yetenekleri, risklerin kabulü, ağ yönetimi, kültürel destek, devletin girişimcilere sunduğu fırsatların varlığı, teknolojinin içselleştirilebilmesi, insan kaynağı, rekabet, ürün inovasyonu, süreç inovasyonu, yüksek büyüme, uluslararasılaşma ve sermaye riski olarak tanımlanmaktadır. 137 ülkenin endekslendiği bu küresel girişimcilik kapasite ve performansına göre Türkiye ilgili göstergelere göre %45’lik bir oran ile 37. Sırada yer almaktadır (A.g.e., s. 4).

Grup 20 (G-20) üyesi Türkiye’nin küresel girişimcilik endeksinde arzu edilen seviyeye ulaşamamasının ardında birçok faktör söz konusudur. Bu faktörlerin ancak bütünsel bir yaklaşım ile değerlendirildiğinde gerçek anlamına kavuşacağını ifade etmek mümkündür. Girişimcilik süreçlerine ilişkin ekonomik ve mali altyapı imkanları başta olmak üzere, şirket kurma süreçlerinde hızlı adım atabilme, hukuki ve siyasal kolaylıklar gibi birçok yapısal unsurun gelişmesi gerekmektedir. Girişimcilik Endeksinde ülkelerin kapasite ve performanslarının ölçümünde de söz konusu kriterlerin belirleyici olduğunu ifade etmek mümkündür. Küresel Girişimcilik Endeksi incelendiğinde önde gelen ülkelerin güçlü yanlarının bu ekonomik ve siyasal alt yapıları olduğu görülmektedir.

Bunun karşısında Girişimci devletin zayıf yönleri olarak ele alınabilecek parametrelerin başında siyasal istikrarsızlık gelmektedir. İnovasyona dayalı sürdürülebilir büyüme ancak içeride mümkün olan bir siyasal istikrar ile inşa edilebilecektir. Devam eden ekonomik krizlerin ve toplumsal yaşamda oluşan kalkınmanın, siyasal istikrarsızlık durumu ile karşılaşması Girişimci Devletin zayıf yanlarından birisi olarak ifade edilebilecektir. (Helms, Rodriguez, Rios vd. 2011, s. 274). Girişimci devletin temel varlıkları arasında yer alan ancak bu süreçlerde oluşması muhtemel bir eksikliğin doğrudan etki edeceği parametrelerin başında marka ve patentleme işlemleri gelmektedir (A.g.e., s. 275).

Marka ve patentleme süreçlerinde oluşan bir eksiklik, girişimci devletin temel zayıflıkları arasında oluşmaktadır. Asıl gayesi girişimciliğin geliştirilerek, yeni fikir ve iş modellerine dönüşümün hızlandırılması olarak özetlenecek girişimci devlet yaklaşımı, marka ve fikri mülkiyet hukukunun sağlıklı işlediği yapılarda sonuç verebilmektedir. Söz konusu etkin sonuçlara ulaşabilmenin arka planında bilgi teknolojilerini bu fikri mülkiyet hukuku iş ve işlemlerini destekleyecek şekilde kullanabilmek gelmektedir. Teknolojinin yeterince kullanılmadığı girişimci devlet modellerinin başarıya ulaşamadığı görülmektedir (A.g.e., s. 276).

Girişimci devletin zayıf yönlerinden bir diğerini de kuluçka aşamasındaki şirketlerin ihtiyacı olan finansmanda sürdürülebilirliğin yakalanamaması gelmektedir. İş modelinin oluşturulması ve iş planlarının kısa ve orta vadede istikrarlı bir şekilde ilerleyebilmesinin temelinde finansmanın sürdürülebilirliği gelmektedir. Bu noktada oluşması muhtemel bir boşluk birçok girişimin ölü doğmasına sebebiyet verebilmektedir. Girişimci devletin, finansman kaynaklarında sürdürülebilir bir model inşa edememesi en temel eksikliklerinin başında gelebilmektedir (A.g.e., s. 276). Küçük ve Orta Boy İşletmelerde (KOBİ) de görülen en temel problemin sürdürülebilir finansmana erişim olduğu hatırlandığında, bu kaynağın ekonomik büyümenin dinamizme kavuşabilmesi ve ölçek ekonomisine erişilebilmesi adına oldukça önem arz ettiği görülmektedir. Girişimci devletin fırsatları olarak sıralanabilecek özelliklerin başında ise yatırım ortamının iyileştirilmesi gelmektedir. KOBİ'lerin finansman ihtiyacının temel aracı haline gelen doğrudan yabancı yatırımlar (FDI) girişimci devletin en önemli fırsatları olarak

ortaya çıkmaktadır. İnovasyon, AR-GE ve Yeniliğe açık devletlerin, iş fikri ve planlamalarına dışarıdan yatırım alarak gelişmesi, yatırım ortamının, yatırımcı açısından ne denli efektif olduğuna göre değişmektedir (A.g.e., s. 277).

Girişimci devletin fırsatları olarak sıralanabilecek özelliklerden bir diğeri ise altyapıdır. Altyapının bir süre sonra üretilen ve/veya alım satımı yapılan mal ve hizmetin zamanında temin edilmesi ve nihai tüketiciye ulaştırılması konusunda oldukça etkin bir rol üstlendiği görülmektedir. Lojistik sisteminin kalitesi, rol ve fonksiyonu olarak ifade edilebilecek bu süreç, küresel rekabet koşullarının oldukça hızlı geliştiği günümüz piyasa koşullarında daha önemli hale gelmektedir (A.g.e., s. 277). Altyapıya ek olarak, Girişimci devletin yer aldığı coğrafyanın bölgesel ve küresel pazarlara yakınlığı, ekonomik büyümenin kapasite ve performansını arttıran temel fırsatların başında gelmektedir.

Girişimci devletin bu coğrafi üstünlüğe ait fırsatların, turizm uygulamaları ile birleşmesi durumunda ise katma değerli bir rekabet üstünlüğü beraberinde gelmektedir (A.g.e., s. 278). AR-GE ve İnovasyona dayalı ekonomik dinamizm sürecini geliştiren Girişimci Devlet, turizm merkezi olma yönüyle de bu rekabet üstünlüğünü geliştirebilmektedir. Turizmin ilişkili olduğu sektörlerin sayıca çokluğu, ortaya çıkan artı değerın toplumun refahı ve gelir dağılımının eşit olarak dağılılabilmesi adına da önemli bir mukayeseli üstünlük olduğu ifade edilebilecektir. Girişimci devlet, görüldüğü üzere ekonomik büyümede birçok alana temas eden bir mahiyet geliştirmektedir. Bu disiplinler arası özellikleri ile birlikte girişimci devletin, reel sektör, finansal kuruluşlar ve kamu kurumları ekseninde nitelikli bir fonksiyon geliştirdiği görülmektedir.

Bu bütünsel okumayı geliştirecek temel fırsatların bir diğeri ise teknolojik uygulamaların rol ve fonksiyonudur. Üretim, pazarlama, mal ve hizmetler ithalat ve ihracatı gibi birçok sektörün uygulamalarında teknolojiye entegre bir modelin girişimci devletin en önemli fırsat alanlarından birisi olabileceği öngörülmektedir. Söz konusu mukayeseli üstünlüğü, girişimci fikir ve iş modelleriyle entegre yapılarla dönüştürebilen devletler, ABD örneğinde olduğu gibi teknoloji ve yazılım alt yapı temelli ekonomik sıçramayı yerine getirebilmektedirler.

Girişimci devletin tehditlerine bakıldığında ise bunların başında beyin göçünün geldiği görülmektedir. Nitelikli iş fikri ve modeline sahip, küresel çapta iş ve işlemlerde bulunabilen insan kaynağının, daha iyi ekonomik ve bilimsel imkânlarla sahip ülkeler tarafından, beyin göçüne tabi tutulması önemli bir tehdit olarak sıralanmaktadır (A.g.e., s. 280). Buna ek olarak, girişimci devletin hedeflerinin belirlenmesi ve söz konusu hedeflere ulaşılmasında, ulusal bir birlik ve bütünsel bir bakış açısı yok ise, girişimci devletin önündeki tehdit katsayısı yükselmektedir.

Girişimci devletin bir diğer tehdit alanı ise devletin yöneten hükümetin pazarlama kapasite ve performansının düşük olması gelmektedir. Üretimi yapılan ve/veya mal ve hizmetinin ihracatı yapılarak katma değer üretmesi beklenen ürünün yeterli seviyede pazarlama araçları kullanılamaması durumunda girişimci devletin en önemli ayaklarından birisinin açıkta kalacağı görülmektedir. Bu yönüyle pazarlama faaliyeti, girişimci devletin sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerini yerine getirebilmesinin en temel aracıdır (A.g.e., s. 281).

Girişimci devletin SWOT analizi ekseninde ortaya konan bulguların, girişimci nosyonu taşıyan devletler arasında bir takım ekonomi politik farklılıklar gösterebilmesine rağmen, gösterge setleri yönüyle üzerinde uzlaşılan olgular olduğu anlaşılmaktadır. Girişimcilik ve devlet ilişkisini belirleyen temel parametreler, devletin doğasında yaşanan dönüşüm ve ekonomi yönetiminde devletin rol ve fonksiyonunun ifade edilerek girişimci devletin önceliklerinin neler olduğunu vurgulamakta yarar bulunmaktadır. Q-Sort analizi olarak ifade edilebilecek, bu önceliklendirme süreci 'Stratejinin seçenekler arasından doğru seçim yapma' tanımlamasını da atıfta bulunmaktadır. Girişimci Devlet inşasında izlenecek sürecin habercisi olan bu argüman, girişimci devletin yapısal olarak analiz edilmesini daha nitelikli bir hale getirmektedir.

2.5. Girişimci Devletin Q-Sort (Önceliklendirme) Analizi

Girişimci devletin meydana getirilmesi, uzun ve kararlılık gerektiren bir yapısal inşa sürecidir. Girişimci devlete ilişkin stratejik bir açıklamanın yapıldığı bu yüksek lisans tezinde, girişimci devleti belirleyen temel parametreler olan inovasyon, AR-GE ve ekonomik büyümenin geliştirilmesinde, devletin attığı adımlardan

bahsedilmektedir. Q-Sort analiz yöntemi, stratejik yönetim süreçlerinin geliştirilmesinde kullanılan bir yöntemdir. Girişimci Devletin inşa sürecinin de stratejik planlama yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmesi yapıldığında, Q-Sort analizinin ortaya konulmasıyla birlikte girişimci devletin nitel ve nicel araştırması ön plana çıkartılacak ve devletin girişimcilik sürecini inşa etmede öncelikleri ifade edilecektir (Watts ve Stenner, 2005, s. 67).

Q-Sort analiz yöntemini, alternatifler arasında yer alan öncelikleri belirlemek için kullanılan bir metodoloji olarak tanımlamak mümkündür. Söz konusu analiz yönetiminde, en az ve en fazla önem taşıyan konuların sıralaması yapılarak, önceliklendirmesi gerçekleştirilir (Aktan, <http://www.canaktan.org/politika/kamuda-strateji/aktan-ppt/aktan-stratyonetim.pdf>, Erişim Tarihi: 10.05.2018). Söz konusu metodolojinin tanımından hareketle, Girişimci Devletin Q-Sort analizi çerçevesinde önceliklerini ifade etmekte yarar bulunmaktadır. Girişimci devleti, klasik, bürokratik devlet yapılanmasından ayıran, risk alabilme özelliğidir. Riskin, yatırım, altyapı ve inovasyon üzerinden ekonomiye geri dönüşü beklentisi, devletin girişimci olma adına attığı ilk adımdır (Mazzucato, 2016, s. 57).

Burada girişimci devleti, bürokratik yapılanmış klasik modelden ayıran temel özelliğın ekonomik büyüme ve istihdam için girişimciliğe liderlik yapması gelmektedir. Özel sektörün risk yüklenerek, yatırım ve istihdam inşa ettiğı süreçten öte doğrudan devletin risk alarak ekonomik hareketlilik oluşturduğu görülmektedir (A.g.e., s. 57). Girişimci devletin risk almasıyla beraber, bu riski yönetmesini sağlayacak ikincil adım temel araştırma ve geliştirme faaliyetleri yapmaktan öte, uygulamalı araştırma faaliyetlerinde bulunmasıdır (A.g.e., s. 59).

Bu davranış değişikliğindeki temel farklılığın devletin girişimcilik sürecini inşa edeceği ve bir aşama sonra yatırım yapacağı sektörlere ilişkin kantitatif ve kalitatif araştırmanın tam olarak yerine getirilmesi istediğidir. Girişimci olmayan devlet yaklaşımında, yatırım araçları ve bunlara ilişkin mülkiyet üçüncü şahıslarda olduğunda ortaya çıkması muhtemel bir ekonomik kayıptan devletin doğrudan etkilenmesi mümkün değildir. Ancak, girişimci devlet yaklaşımında doğrudan devletin hazinesi tarafından yapılacak yatırımların risk analizi ve bu nispette yatırım için fizibilite raporları önem arz etmektedir (A.g.e., s. 59).

Girişimci devletin üçüncü önceliği ise teknolojiye odaklanmasıdır. Teknolojiye odaklanan bir devlet, makroekonomide yatırım ve tasarruf dengesini sağlama ile yatırım yapılan sektörün geleceğini kurma ve korumada teknolojiye dayalı ekonomik büyüme sürecini ön plana çıkarmaktadır. Bilgi teknolojileri, uzay teknolojileri ve savunma sanayii teknolojileri başta olmak üzere devletin uzun vadeli yatırımlarında teknoloji alt yapısıyla birlikte karar alma süreçlerini desteklemesi, girişimcilik sürecinden beklenen faydayı da maksimize etmektedir. Nükleer enerji yatırımları ve teknolojik alt yapısındaki gelişmelerin, devletin nükleer silah teknolojisi ile ilgili bilgi birikimi ve tecrübesinin bir sonucu olduğu ifade edilebilecektir (A.g.e., s. 61).

Türkiye'nin de girişimcilik yaklaşımına ivme kazandırdığı sektörlerin başında savunma sanayi gelmektedir. Yerli üretim silah teknolojilerine olan ihtiyacın artmasıyla birlikte, söz konusu teknolojinin inşasında milli güç unsurlarına duyulan gereksinim ile savunma sanayi alanındaki girişimcilik süreçleri devlet eliyle gerçekleştirilmektedir. Aselsan, Havelsan, Türk Havacılık ve Uzay Sanayi A.Ş. (TAİ-TUSAŞ)'ın başarılı grafiklerinde söz konusu adımları görebilmek mümkündür. Bu sürecin tezde daha önce ifade edilen ABD'nin ilk girişimci devlet uygulamalarının savunma sanayi ve teknolojisi üzerine yapıldığı örneğiyle de örtüştüğü görülmektedir. Savunma sanayi örneği girişimci devletin çıkış noktasını gösterme ve güçlendirme adına önemli bir veri oluştursa da, ekonomik büyüme ve toplumsal kalkınmanın inşasında, devletin özel sektör yatırımlarına desteği de ön plana çıkmaktadır.

Bu dönüşümle birlikte girişimci devletin 4. temel önceliği sektörel çeşitliliği inşa edebilmesidir (A.g.e., s. 69). Sektörler arasında geçişlerin sağlanabildiği ve birçok sektörde devletin sermaye yatırımlarının görüldüğü ekonomik yapıda dinamizmin daha hızlı sağlandığı görülebilmektedir. Sektörlerde ortaya çıkacak çeşitliliğin bir süre sonra sektörler arası rekabeti beraberinde getirebileceği ve oluşan rekabet ortamı ile birlikte sektörlerin devlet ile entegre iş modelleri geliştirebileceği analiz edilmektedir. Bu iş modellerinin başarıya ulaşmasında ise temel aktörün devlet olduğu görülmektedir (A.g.e., s. 69).

Girişimci devletin 5. temel önceliği ise devletin ekonomik büyümeyi güçlendirme, girişimcilere ekonomik ve mali desteklerde bulunma ve doğrudan girişimcilik süreçlerini kendisi tarafından yerine getirmede proje odaklı işbirliği mekanizmasını kurabilmesidir (A.g.e., s. 77). Söz konusu mekanizmanın proje odaklı inşa edilmesi, inovasyon ve AR-GE'nin gerek kamu kurumları gerekse de özel sektörde faaliyet gösteren firmalar tarafından içselleştirebilmesine katkı sağlamaktadır. Öte yandan, proje yaklaşımı ile girişimcilik süreçlerini entegre etmek, girişimcilik, ekonomik büyüme ve sürdürülebilirlik ilişkisini kurumsal ve küresel kalite standartlarına dayandırabilmektedir. Projelerin yazımı, icrası ve takibinde küresel kalite standartlarının takip edilmesi, hem işletme yönetimi hem de kaynak verimliliği ve kapasite artırımı adına kilit bir rol üstlenmektedir.

Proje sistematığında bir araya gelen Girişimci Devlet ile Girişimci aday vatandaşlar, aynı ekosistemin yapısal unsurlarına entegre olabilmekte, girişimcilik nosyonunun rol ve fonksiyonunu güçlendirmektedir. Bir süre sonra devlet ve vatandaşlar aynı dili konuşmakta ve girişimci devlet tarafından belirlenen kural ve prensiplerin parçası olmaktadır. Kurumsal yönetim esasları ile birleşen bu bütünsel yapı, ekonomik büyümenin de temel parametresi haline gelmektedir. (North, 2002, s. 107). Gelişmiş ülke ekonomileri olarak adlandırılacak Grup 7 (G-7) ülkelerinin tümünde kurumsal yönetim ve ekonomik büyüme ilişkisinin güçlü olduğu görülmektedir. Bir sonraki bölümde girişimci devletin oluşum sürecinde karar alma ve uygulama aktörlerinden bahsedilerek, girişimci devletin söz konusu kurumsallaşmasına değinilmektedir.

2.6. Girişimci Devletin Oluşum Sürecinde Karar Alma ve Uygulama Aktörleri

Devlet eliyle yapılacak olan yatırım ve alanlarının belirlenmesinin ardından devletin girişimcilik süreçleri içerisinde kararlı ve uzun erimli olmasını sağlayacak aktörlerin başında ülke yönetimini üstlenen hükümetler gelmektedir. Hükümetlerin, inovasyona dayalı ekonomik büyümeye liderlik etmesi, girişimci devletin oluşum sürecinde lider karar alma ve uygulama aktörü olmalarını beraberinde getirmektedir (Mazzucato, 2016, s. 79). Birçok modern endüstri sahibi ülkelerde, hükümetlerin söz konusu rol ve fonksiyonlarını nitelikli bir şekilde yerine getirmeleri, sürdürülebilir

ekonomik büyümenin anahtarı haline gelmektedir. Devletin öncülüğünde, Girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi ve bizzat devlet eliyle girişimlerin yapılmasını ABD örneğinde, Avrupa'dan daha fazla görebilmek mümkündür (A.g.e., s. 79).

Karar alma aktörleri yönüyle ele alındığında girişimci devletin oluşum sürecinde rol oynayan temel aktörlerden birisi de hükümetlerin ilgili süreci yönetmek adına görevlendirdiği bakanlıklardır. Söz konusu Bakanlıklar, devletin kalkınma merkezli girişimcilik yaklaşımının da bir parçası mahiyetine erişebilmektedir. Bakanlıkların, girişimcilik sürecine dâhil olacak vatandaşlara AR-GE ve proje desteklerini kuran mekanizmaları oluşturması ise girişimci devletin karar alma ve uygulama eksenini belirleyen temel çerçeveyi oluşturmaktadır. Bu kurumsal mekanizmanın oluşturulmasıyla birlikte, söz konusu mekanizmanın istikrarlı bir şekilde işleyebilmesini sağlama adına inovasyon kültürünün inşası büyük önem taşımaktadır. Ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınmanın temel anahtarını inovasyon kültürünün inşasında bulan devletler, uzun erimli, kararlı ve katma değerli üretim sürecini yerine getirebilmektedirler (A.g.e., s. 81).

Girişimci devletin inşasında tündengelim metodolojisi ile analiz yapıldığında karar alma ve uygulama aktörlerinden bir diğerrinin de kalkınma ve ekonomik büyümeyi güçlendiren ajanslar, kamu destek kuruluşları (Türkiye Örn; Küçük ve Orta Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı - KOSGEB) ve fon mekanizmaları olduğu görülmektedir. İş fikri olan ve proje başvurusunda bulunan girişimci adaylarının, iş modeli ve katma değer üretebilme kapasitesine göre girişimci devletin gelişiminde rol oynayan bu kurumların faaliyetleri dikkate sunulmaktadır. Girişimci devlet ve kalkınma ajansları, KOSGEB vb. yapılar arasındaki sürdürülebilir ilişki biçimi ise birçok kamu kurumunun içerisinde yer aldığı Ulusal Kalkınma Planları eliyle yürütülmektedir. Türkiye özelinde kalkınma planları 5 yıllık süre zarfında oluşturulmaktadır. Kalkınma planlarında oluşturulan hedeflerin yerine getirilmesinde kamu kurum ve kuruluşlarının rolleri belirtilmekte, söz konusu rollere ilişkin uygulama adımları oluşturulmaktadır. Örneğin 2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Kalkınma programında öncelikli dönüşüm alanları tanımlanmış, bu alanlar içerisinde üretimde verimliliğin artırılması, ithalata olan

bağımlılığın azaltılması ve yurt içi tasarrufların artırılmasının hedeflendiği görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planı, 2013, s. 149).

Kalkınma Planına bağlı olarak Türkiye örneğinde girişimci devletin inşasında Türkiye bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TUBİTAK), Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Kalkınma Ajansları ve bağlı kamu kurum ve kuruluşlarının ön planda olduğu görülmektedir (Çetindamar, 2002). Devletin girişimcilik desteklerini temelde üç kategoriye ayırmak mümkündür. Bunlar, birey, firma ve toplum olarak sınıflandırılabilir (Bülbül, 2010, s. 21). Devletin söz konusu 3 kategoriye ait aktörlerle kurduğu sürdürülebilir ilişki biçimi, girişimci devletin karar alma ve uygulama sürecinin temel varlıkları arasında yer almaktadır.

Bu yönüyle girişimci devletin gelişiminde en temel faktörlerden birisi de inovasyon ve AR-GE'ye açık, küresel rekabet düzlemini hedefleyen şirketlerin varlığıdır (Mazzucato, 2016, s. 82). Girişimci devletin uygulamadaki adımlarını güçlendirecek en önemli faktör girişimci devlet nosyonuna hızlıca adapte olabilecek söz konusu şirketlerin varlığıdır. Apple'ın kurulma ve gelişim çizgisini nitelikli olarak inşa etmesinde bu diyalektiği görebilmek mümkündür (A.g.e., s. 83). Girişimci devletin en başarılı örneği olarak gösterilen ve 2018 Küresel Girişimcilik Endeksi'nde de ilk sırada yer alan ABD'de girişimci devletin inşasında bütünsel bir uyumun gözetildiğini ifade etmek mümkündür. Girişimci devlet, bir süre sonra bu uyumu kurumsallaşma ve kurallar ilişkisine oturtarak, uzun erimli ekonomik büyüme modelleri uygulayabilmektedir.

2.7. Girişimci Devletin İnşasında İzlenecek Süreç

Girişimci devlet tanımına ilişkin tündengelim yaklaşımının izlendiği bu yüksek lisans tezinde, girişimci devletin inşasında stratejik planlama yaklaşımına atıfta bulunmaktadır. Metodolojik olarak, sırasıyla tezde girişimci devlet tanımlanmakta, bu tanımlama çerçevesinde girişimci devletin SWOT analizi, Q-sort önceliklendirmesi ve nihayetinde bu öncelikleri uygulamaya geçirecek aktörler sıralanmaktadır. Bu aşamada ise rol ve fonksiyonları tanımlanmış aktörler üzerinden, girişimci devletin inşasında izlenen süreç açıklanmaya çalışılmıştır.

Girişimci devletin inşasında izlenecek ilk adım, mühendislik temelli AR-GE faaliyetlerinin sistematik bir temelde geliştirilmesidir. Devletin AR-GE harcamalarına ayırdığı bütçe payının artması, girişimciliğe dayalı yeni ürün geliştirme sürecinin kantitatif boyutunu göstermesi yönüyle önemlidir (Mazzucato, 2016, s. 85). Apple örneğinde görüldüğü üzere, başarılı örneklerde ürün geliştirmenin erken dönemlerinde devletin doğrudan desteği söz konusudur. Bununla birlikte, devlet tarafından askeri amaçlı ve özel sektörün gelişimini sağlama adına yapılan AR-GE faaliyetlerinin sonuçları Apple'ın teknoloji alt yapısı ile paylaşılmıştır (A.g.e., s. 86).

Girişimci devletin inşa sürecinde en önemli aşamalardan birisi de vergi, ticaret ve sanayi politikalarının, ülke sathında faaliyet gösteren şirketlerin sürdürülebilir gelişimini sağlama yönünde tasarlanmasıdır. Bu sürecin en önemli çıktılarından birisi, küresel ekonominin kriz döneminde olduğu zamanlarda şirketlerin devlet desteğini alarak zor dönemleri atlatabilmesidir (A.g.e., s. 86). Girişimci devletin, Weber'in bürokratik devlet yaklaşımından farkı tam da girişimci devletin özel sektörü destekleyici yaklaşımında yatmaktadır.

Bir diğer ifadeyle devlet, piyasanın gelişimi ve ekonomik büyümenin sağlanmasının temel aktörlerinden birisidir. Bir süre sonra, kendi ortaya koyduğu girişimlerle bu ekonomiyi destekleyici rol ve fonksiyonunu güçlendiren girişimci devlet, ekonominin lokomotifine haline gelmektedir. Büyüme potansiyeline sahip, AR-GE ve ürün geliştirme alt yapısına sahip firmaların devlet tarafından desteklenmesi girişimci devlet inşasını kuvvetlendiren en önemli unsurlardan birisidir. AR-GE ve ürün geliştirme sürecine devlet tarafından verilen desteğin bir süre sonraki aşaması bilginin ticarileştirilmesidir. Ticarileştirilebilir iş fikri ve modellerinin, devletin ekonomik büyümeyi güçlendirme ve toplumsal kalkınmayı sağlama amacıyla bütünleşmesi durumunda Girişimci Devletin inşasında oldukça önemli bir aşamaya geçilmiş olmaktadır (A.g.e., s. 88).

Bilginin ticarileştirilmesi ve küresel rekabet aracı haline gelebilmenin temel şartı ise teknoloji yatırımlarının yapılmasıdır. Bilgi ile tasavvur edilmemiş hiçbir iş fikri ve teknolojik alt yapının girişimci devletten beklenen çıktıları üretemeyeceği görülmektedir. (A.g.e., s. 90). Apple'ın ürettiği Ipod serisinden, Iphone ve Ipad'e

geçiş sürecinde Amerika Birleşik Devletleri'nin teknolojik alt yapısının bu şirket ile paylaşıldığı görülmektedir. Özellikle, Apple'ın dokunmatik ekran teknolojisinin gelişiminde ve ara yüz güncellemelerinde devlet tarafından yapılan uygulamalı araştırmaların oldukça önemli bir rol üstlendiği bilinmektedir (A.g.e., s. 92).

Buna ek olarak, 1990'lı yılların başından itibaren gelişen Global Positioning System (GPS) teknolojisinin Apple ürünlerinde efektif bir şekilde kullanımı, ABD Hava Kuvvetleri'nin bu alandaki çalışmalarına dayanmaktadır. ABD Hava Kuvvetleri'nin söz konusu teknolojinin gelişim için ABD bütçesinden yılda yaklaşık 700 milyar dolar harcandığı görülmektedir (A.g.e., s. 94). Hali hazırda tüm dünyada yaygın bir şekilde kullanılan Apple ürünlerinin, ABD dış ticaretine etkisi hatırı sayılır ölçüde yüksektir (Tim Worstall, Forbes, <https://www.forbes.com/sites/timworstall/2016/12/16/apples-service-exports-mystery-and-why-the-trade-deficit-simply-does-not-matter/#3025e6083934> adlı web sitesinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 10.05.2018).

Girişimci devletin inşasında, devlet organlarının birbiriyle uyumlu çalışabilmesi oldukça önem arz etmektedir. Bu yönüyle girişimci devletin inşasında nihai aşama, söz konusu devlet, ekonomi ve toplum ilişkisini sürdürülebilir bir şekilde yönetecek siyasi iradenin varlığıdır. Siyasi irade bu varlığıyla, ekonomide lokomotif görevi görebileceği gibi toplumun da kalkınma ve modernleşmesinin baş aktörü haline gelmektedir. Girişimci devletin teorik ve uygulamadaki örneklerine bakılarak ele alınan bu bölümden sonra, Türkiye'nin girişimci devlet yaklaşımı İSTKA hibe desteğiyle kurulan Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi üzerinden ifade edilecektir.

3. TÜRKİYE’NİN GİRİŞİMCİ DEVLET YAKLAŞIMI - VAKA ANALİZİ: İSTANBUL KALKINMA AJANSI HİBE DESTEĞİYLE BİLGİYİ TİCARİLEŞTİRME MERKEZİ ÖRNEĞİ

3.1. Bölgesel Rekabet ve Ekonomik Kalkınmada Girişimcilik ve Devlet İlişkisi: Kalkınma Ajansları

Dünya genelinde birçok ülkede yapılanmaları bulunan kalkınma ajanslarının yasal statüleri ve gösterdikleri faaliyetler birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Birçok ülkede kalkınma ajansları kanunla kurularak hükümetlerine bağlı olarak faaliyette bulunmaktadır. Fransa, Almanya ve İtalya gibi bazı Avrupa ülkesinde ise kalkınma ajansları, şirket yapılanmaları şeklinde, bölgesel kalkınma amacıyla hizmet etmektedirler. Aşağıda yer alan Tabloda Avrupa’daki bölgesel kalkınma ajansları ve yasal yapılarını görebilmek mümkündür.

Tablo 1. Avrupa’daki Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Yasal Yapıları (1999 yılı itibariyle)

Ülkeler	Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kuruluş Yapıları
Belçika	Belediyeler arası ajans
Bulgaristan, Fransa, Macaristan ve Ukrayna	Kar amacı gütmeyen kuruluş
Belçika ve Almanya	Kamu yasası kuruluşları
Danimarka	Kar amacı olmayan vakıflar
İspanya	Kamu-Özel yasa kurumları
Romanya	Vakıflar
Yunanistan	Belediye girişimi
Litvanya	Kar amaçsız şirketler
İngiltere	Yerel yönetimlerin garantisi ile sınırlı şirket
Almanya	Limited şirket
İrlanda, Hollanda, Yunanistan ve İtalya	Kamu Limited şirketi
Portekiz	Kamu-özel anonim şirketi
İsveç	Sınırlı şirket
Çek Cumhuriyeti, Estonya, Polonya ve Slovakya	Anonim şirket
Fransa	Karma ekonomi şirketi

Kaynak: EURADA’dan aktaran Özen, s,5, 2005

Ajansların kuruluş statüsüne bağlı olarak gösterdikleri faaliyetler de birbirinden farklılık göstermektedir. Ancak, ajansların birbirleriyle bağlantılı olarak geliştirdikleri, genel bir faaliyet bütünü aşağıda ifade edilmiştir.

- Bölgesel kalkınma için stratejik planlama yapmak ve uygulama süreçlerini takip etmek (Bölge Planları),
- İş dünyasına, girişimcilere ve yatırımcılara bilgi sağlamak ve onlara teknik destek sağlamak,
- Yerel girişimcilere ve kar amacı gütmeyen kuruluşlara hibe desteği vermek,
- Eğitim faaliyetleri yürütmek,
- Yabancı yatırımcıların bölgeye çekilmesi amacıyla tanıtım çalışmaları yürütmek,

Ülkemizde bölgesel kalkınma ajanslarının faaliyetlerine başlanması, “5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki” kanun ile Avrupa’daki örnek yapıların detaylı incelenmesi sonrasında Devlet Planlama Teşkilatı koordinasyonunda (şuan Kalkınma Bakanlığı üstlenmektedir) 2 Düzey Bölgesel ayrımlarına göre, 26 adet bölgede kalkınma ajanslarının kurulmasına dayanmaktadır. Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve görevleri hakkında kanun 08.02.2006 tarih ve 26074 sayılı resmi gazetede yayınlanmış, 06.07.2006 tarih ve 26220 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 1. Maddesinde TR62 Düzey 2 bölgesi (Mersin ve Adana) ve TR32 Düzey 2 bölgesi (İzmir) bir pilot uygulama olarak kalkınma ajansları kurulmuştur (Kalecik, 2017, s. 38).

Kalkınma ajanslarının faaliyet amacı ise yerel ve bölgesel kalkınmayı sağlamak, bölgelerarası kalkınma farklarını minimum seviye düşürmek ve bölgedeki yaşam düzeyi artırmaktır (Akgül, 2010, s. 641). “*Kalkınma Ajansları, kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla kurulmuştur.*” (Serhat Kalkınma Ajansı, 50 Soruda Kalkınma Ajansları Tanıtım Kitapçığı)

25 Ocak 2016 tarih 5449 numaralı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun’un 5 maddesinde kalkınma

ajanslarının görev ve yetkileri açıkça belirlenmiştir. Bu görev ve yetkiler aşağıda yer alan tabloda detaylı olarak ifade edilmiştir.

Tablo 2. Kalkınma Ajanslarının Görev ve Yetkileri

1- Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.
2- Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirmek
3- Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.
4- Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plân ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.
5- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.
6- Ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.
7- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.
8- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak
9- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.
10- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.
11- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.
12- Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

Kaynak: 449 numaralı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun

5449 sayılı Kanun gereğince Türkiye’de Kalkınma Ajansları Düzey 2 Bölgeleri esas alınarak kurulmuştur. 2 düzey bölgesi bir istatistiki sınıflandırma olarak ifade edilebilir. Bu sınıflandırma, Avrupa Birliğinin istatistiki

sınıflandırmalarına uygun olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede Türkiye, 12 Düzey 1 Bölgesi ve 26 Düzey 2 Bölgesine ayrılmıştır. Türkiye'nin ilgili bölge sınıflandırmasında toplam 26 kalkınma ajansı yapılanması bulunmaktadır. Bunlar aşağıda tabloda, yer aldıkları bölgelerle birlikte ifade edilmiştir.

Tablo 3. Türkiye'deki Kalkınma Ajansları

12 Düzey 1 Bölgesi	26 Düzey 2 Bölgesi	Kalkınma Ajansı	Web Siteleri
TR1: İstanbul	TR10: İstanbul	İstanbul Kalkınma Ajansı- (İSTKA)	http://www.istka.org.tr/
TR2: Batı Marmara	TR21: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ	Trakya Kalkınma Ajansı- (TRAKYAKA)	http://www.trakyaka.org.tr/
TR2: Batı Marmara	TR22: Balıkesir, Çanakkale	Güney Marmara Kalkınma Ajansı-(GMKA)	https://www.gmka.gov.tr/
TR3: Ege	TR31: İzmir	İzmir Kalkınma Ajansı- (İZKA)	http://www.izka.org.tr/
TR3: Ege	TR32: Aydın, Denizli, Muğla	Güney Ege Kalkınma Ajansı-(GEKA)	http://geka.gov.tr/
TR3: Ege	TR33: Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak	Zafer Kalkınma Ajansı- (Zafer)	http://zafer.gov.tr/tr-tr/
TR4: Doğu Marmara	TR41: Bilecik, Bursa, Eskişehir	Bursa, Eskişehir, Bilecik Kalkınma Ajansı- (BEBKA)	https://www.bebka.org.tr/
TR4: Doğu Marmara	TR42: Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı-(MARKA)	http://www.marka.org.tr/anasayfa
TR5: Batı Anadolu	TR51: Ankara	Ankara Kalkınma Ajansı- (ANKARAKA)	http://www.ankaraka.org.tr/tr
TR5: Batı Anadolu	TR52: Karaman, Konya	Mevlana Kalkınma Ajansı- (MEVKA)	http://www.mevka.org.tr/
TR6: Akdeniz	TR61: Antalya, Burdur, Isparta	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı- (BAKA)	http://www.baka.org.tr/
TR6: Akdeniz	TR62: Adana, Mersin	Çukurova Kalkınma Ajansı-(CKA)	http://www.cka.org.tr/

TR6: Akdeniz	TR63: Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)	http://www.dogaka.gov.tr/
TR7: Orta Anadolu	TR71: Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir	Ahiler Kalkınma Ajansı- (AHİKA)	http://ahika.gov.tr/
TR7: Orta Anadolu	TR72: Kayseri, Sivas, Yozgat	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı-(ORAN)	http://www.oran.org.tr/
TR8: Batı Karadeniz	TR81: Bartın, Karabük, Zonguldak	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı-(BABKA)	http://www.bakka.gov.tr/
TR8: Batı Karadeniz	TR82: Çankırı, Kastamonu, Sinop	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı-(KUZKA)	https://www.kuzka.gov.tr/
TR8: Batı Karadeniz	TR83: Amasya, Çorum, Samsun, Tokat	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı-(OKA)	http://www.oka.org.tr/
TR9: Doğu Karadeniz	TR90: Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı-(DOKA)	http://www.doka.org.tr/
TRA: Kuzeydoğu Anadolu	TRA1: Bayburt, Erzincan, Erzurum	Kuzey Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı- (KUDAKA)	https://www.kudaka.org.tr/
TRA: Kuzeydoğu Anadolu	TRA2: Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars	Serhat Kalkınma Ajansı- (SERKA)	http://www.serka.gov.tr/
TRB: Ortadoğu Anadolu	TRB1: Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli	Fırat Kalkınma Ajansı- (FKA)	http://fka.gov.tr/
TRB: Ortadoğu Anadolu	TRB2: Bitlis, Hakkari, Muş, Van	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı-(DAKA)	http://www.daka.org.tr/
TRC: Güneydoğu Anadolu	TRC1: Adıyaman, Gaziantep, Kilis	İpek Yolu Kalkınma Ajansı-(İKA)	http://www.ika.org.tr/
TRC: Güneydoğu Anadolu	TRC2: Diyarbakır, Şanlıurfa	Karacadağ Kalkınma Ajansı-(KARACADAĞ)	https://www.karacadag.gov.tr/
TRC:	TRC3: Batman,	Dicle Kalkınma Ajansı-	http://www.dika.org.tr/ind

Güneydoğ u Anadolu	Mardin, Şırnak, Siirt	(DİKA)	ex.php
-----------------------	--------------------------	--------	--------

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı, <http://www.kalkinma.gov.tr/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 03.05.2018.

Kalkınma Ajansları, bölgelerin kalkınma süreçlerinin hızlandırılması ve bölgeler için önem az eden faaliyetlerin harekete geçirilmesi amacıyla, önceden belirlenmiş uygunluk kriterleri doğrultusunda; bölge planı ve programları ilgili başvuru rehberlerinde belirlenen alanlarda, bölge aktörlerine mali ve teknik destek sağlayabilir (DPT, 2009: 20). Kalkınma Ajanslarına ait bu görev ve sorumluluk tanımı çerçevesinde, bölge aktörleri olan özel işletmeler, sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları, yerel yönetimler ve kooperatifler ile diğer gerçek ve tüzel kişilere yönelik mali ve teknik destek programları sunabilmektedir. Kalkınma Ajansları tarafından verilen mali desteklerin tanımlamaları, desteklerin kapsamı ve başvuru süreçleri DPT Kalkınma Ajansları Destek Yönetimi Kılavuzu ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmenliğinde açıkça belirtilmiştir. Bu çerçevede mali destekler, ajans tarafından desteklenecek olan proje ve/veya faaliyetlerin, gider bütçelerinin, belirlenecek kapsam ve oranlarla ajans tarafından nakdi olarak karşılanmasını ifade etmektedir. Kalkınma Ajanslarının bu doğrultuda sunmuş oldukları nakdi katkılar, aşağıda detaylı olarak ifade edilmiştir. Ajansın sağlayabileceği mali destekler; doğrudan finansman desteği, faiz desteği ve faizsiz kredi desteği olarak üç başlıkta ele alınmaktadır (DPT Kalkınma Ajansları Destekleme Kılavuzu, 2009, s. 26).

1. Doğrudan Finansman Desteği: Kalkınma Ajansı tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, kar amacı güden veya kar amacı gütmeyen tüm kurum ve kuruluşların ortaya koymuş olduğu, belirli bir proje veya faaliyetlere yönelik karşılıksız desteklerdir. Söz konusu doğrudan finansman destekleri; “Proje Teklif Çağrısı, Doğrudan Faaliyet Desteği ve GÜdümlü Proje Desteği” olmak üzere 3 başlık altında yararlanıcılara sunulmaktadır.

a. **Proje Teklif Çağrısı:** Kalkınma ajanslarının belirli dönemlerde ortaya koymuş olduğu destek programları kapsamında teklif çağrısı yöntemiyle, proje karşılığında mali destek sağlanmaktadır. Kalkınma

ajanslarının daha çok uygulamada kullandıkları yöntemlerin başında proje teklif çağrısı gelmektedir. Yılın belirli döneminde nitelikleri net bir şekilde ilan edilen destek programları için proje çağrıları ortaya koyulmakta ve gelen projeler değerlendirilerek, belirlenen oranlarda projelere mali destekler sağlanmaktadır.

b. **Doğrudan Faaliyet Desteği:** Kalkınma ajansları tarafından sağlanan doğrudan finansman destekleri, esas itibarıyla ajansın proje teklif çağrısı yöntemiyle sunmuş olduğu desteklerden oluşur. Ancak, kalkınma ajansları belirli dönemlerde proje destek süreçlerini hızlandırmak amacıyla doğrudan faaliyet desteği (DFD) şeklinde de destek sunmaktadır. DFD için bir proje çağrısına çıkılmaz belirlenen konu ve başlıklar için proje destekleri sunulur. *“DFD için ayrılabilir toplam yıllık tutar, Ajansın yıllık gider bütçesinin yüzde ikisini geçemez. Bu oran, proje teklif çağrılarında kaynak artması durumunda, Genel Sekreterin teklifi ve Yönetim Kurulu onayı ile yüzde dörde kadar çıkarılabilir”* (DPT Kalkınma Ajansları Destekleme Kılavuzu, 2009, s. 108).

c. **Güdümlü Proje Desteği:** Kalkınma ajansları tarafından sağlanan güdümlü proje desteklerinin genel amacı, bölgesel gelişmenin hızlandırılması, bölgenin rekabet edebilirliğinin artırılması ve bölgedeki iş ve iş olanaklarının geliştirilmesi olarak ifade edilebilir (Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği, 2008, 27048). Güdümlü proje destekleri için her zaman başvuru yapılabilir ve söz konusu proje destekleri için herhangi bir çağrı dönemi bulunmamaktadır. Güdümlü projelerde bölge planı ve kalkınma planlarına uygun olarak içerik ve faaliyet geliştirilmesi aranır. Güdümlü proje desteğini diğer desteklerden farklı kılan unsurlar, yüksek maddi katkı ve projenin ilk oluşma fikrinden uygulama sürecine kadar tüm koordinasyon ajans tarafından yürütülmektedir. *“GPD için ayrılabilir toplam yıllık tutar ile bu tür desteklerin nitelikleri, usulleri, esasları ve destek miktarları, Ajansın*

yıllık çalışma programında belirlenir” (DPT Kalkınma Ajansları Destekleme Kılavuzu, 2009, s. 116).

- 2. Faiz Desteği:** Kar amacı güden gerçek ve tüzel kişiliklerin aracı kurum ve kuruluşların, kalkınma ajanslarının başvuru rehberinde belirtmiş olduğu projeler için, ilgili aracı kuruluşlardan alacakları krediler karşılığında ödeyecekleri faizlerin ajans tarafından karşılanması üzerine geliştirilen mali destek programıdır. (Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği, 2008, 27048).
- 3. Faizsiz Kredi Desteği:** Kar amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin kalkınma ajansı başvuru rehberinde belirtmiş olduğu projeler için, ilgili aracı kuruluşlar eliyle kredi verilmesini ve söz konusu kredilerin ajansa faiz ödenmeksizin taksitler halinde geri ödenmesini öngören mali destek programıdır (Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği, 2008, 27048).

Girişimci devlet yaklaşımına sahip olan yapılar, devletin yetkili kıldığı organlar aracılığıyla bölgesel rekabet ve ekonomik hareketliliği hızlandırabilmektedirler. Girişimci devletin bu rol ve fonksiyonu yerine getirirken Devlet Planlama Teşkilatına bağlı olan 26 bölgede kurulmuş olan kalkınma ajansları aracılığıyla iş fikri ve iş modeli sahibi olan girişimcileri değerlendirme sürecinden geçirdiği görülmektedir. Bu değerlendirme süreci yerine getirilirken, devletin kalkınma ajanslarına biçmiş olduğu bölgesel rekabeti teşvik etme ve yine devletin ülke sathında oluşturduğu kalkınma planına maksimum katkı sağlaması beklenmektedir.

3.2. Devlet, Sivil Toplum ve Kalkınma İlişkisinde: İstanbul Kalkınma Ajansı

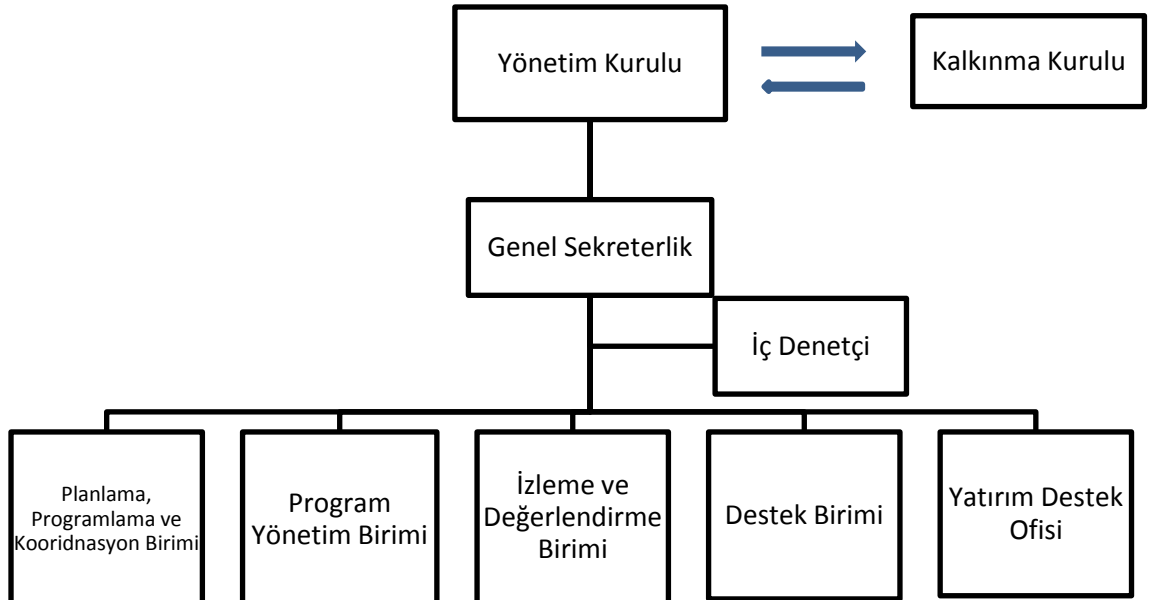
25.01.2006 tarih ve 5449 sayılı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” çerçevesinde Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda Düzey 2 bölgeleri bazında 26 tane Kalkınma Ajansı kurulmuştur. Bu 26 kalkınma ajansı içerisinde, 12 düzey 1 bölgesinin TR1 ve 26 düzey2 bölgesinde TR10 koduyla İstanbul Kalkınma Ajansı bulunmaktadır. Bu çerçevede; İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), 5449 sayılı Kanuna istinaden 22.11.2008 tarih ve 27062 sayılı Resmî

Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe konulan 10.11.2008 tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. İstanbul Kalkınma Ajansı, Ağustos 2009’da Genel Sekreter ve Aralık 2009’da uzman personel istihdamları sonucunda faaliyetlerine başlamıştır. İstanbul Kalkınma Ajansının teşkilat yapısı; yönetim kurulu, kalkınma kurulu ve genel sekreterlik birimlerinden oluşmaktadır. Yönetim kurulu, ajansın karar organı olarak faaliyet göstermektedir. Ajansın vizyon ve misyonu ise aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

İstanbul Kalkınma Ajansının Vizyonu: “Küresel kent İstanbul için çalışan, insan odaklı ve çevreye duyarlı, etkili ve yön veren bir çözüm merkezi olmaktadır” (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/hakkimizda>, 12.05.2018).

İstanbul Kalkınma Ajansı Misyonu: “Katılımcılığı benimseyerek ortak aklı temsil etmek; işbirliği ağlarının merkezinde yer alarak kaynakları İstanbul için ortak değere dönüştürmektir” (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/hakkimizda>, 12.05.2018).

Aşağıda yer alan Şekil 1’de İstanbul Kalkınma Ajansının Organizasyon Yapısını görebilmek mümkündür.

Şekil 1. İstanbul Kalkınma Ajansı Organizasyon Yapısı

Kaynak: İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 12.05.2018

Yönetim Kurulu:

İstanbul Kalkınma Ajansının yönetim kurulu; Vali, Büyükşehir Belediye Başkanı, Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlarından ve Kalkınma Kurulu üyelerinin arasından seçilen 3 üyeden oluşmaktadır. İstanbul Kalkınma Ajansının 2018 yılı, güncel yönetim kurulu listesi aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 4. İstanbul Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu

Kurum	Üye
İstanbul Valiliği	Vasip ŞAHİN- Yönetim Kurulu Bşk.
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	Mevlüt Uysal
İstanbul Sanayi Odası	Erdal Bahçivan
İstanbul Ticaret Odası	Şekib Avdagiç
Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu	Nail Olpak
İlim Yayma Cemiyeti	Yusuf Tülün
Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı	Hamza Akbulut

Kaynak: İSTKA <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 12.05.2018

Kalkınma Kurulu:

İstanbul bölgesindeki kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, iş dünyası, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmek ve İstanbul Kalkınma Ajansını yönlendirmek üzere Kalkınma Kurulu oluşturulmuştur. 6 Aralık 2017 tarih ve 30262 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Kalkınma Ajansları Kalkınma Kurullarına Temsilci Gönderecek Kurum ve Kuruluşların Belirlenmesi Hakkında Karar” çerçevesinde 31 üyesiyle İstanbul Kalkınma Ajansının Kalkınma Kurulu oluşturulmuştur.

Tablo 5. Kalkınma Kurulu Başkan ve Başkan Yardımcısı

Görev	Kurum / Kuruluş	İsim
Kalkınma Kurulu Başkanı	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Prof. Dr. Cevdet Erdöl
Kalkınma Kurulu Bşk. Vekili	Türkiye İş Kadınları Derneği	Nilüfer Bulut

Kaynak: İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 12.05.2018

Genel Sekreterlik: Genel Sekreterlik, İstanbul Kalkınma Ajansının sağlayacağı desteklerin yönetimi ve yararlanıcı kuruluşlarla ilişkilerden sorumlu icra organı olarak faaliyet göstermektedir. (Kalkınma Ajansları Tarafından Sağlanan Destekler İçin Proje Uygulama Rehberi, 2009, s. 3). Ajansın Yönetim Kuruluna bağlı olarak faaliyet gösteren Genel Sekreterliğin, idari yapılanması yukarıda yer alan tabloda belirtildiği üzere, Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi, Program Yönetim Birimi, İzleme ve Değerlendirme Birimi, Destek Birimi ve Yatırım Destek Ofisinden oluşmaktadır. İdari yapılanmanın en üst amiri Genel Sekreterdir. İstanbul Kalkınma Ajansının Genel Sekreterlik görevini, Aralık 2016 tarihinden bu yana Sn. Özgül Yavuz icra etmektedir. Sn. Yavuz ayrıca, İstanbul Kalkınma Ajansı'nın üyesi olarak yer aldığı Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği (EURADA) Yönetim Kurulu üyesidir (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20.05.2018).

İç Denetçi: İstanbul Kalkınma Ajansının tüm faaliyetleri, hesapları, performansı ve tüm iş ve işlemleri Yönetim Kurulu Başkanı veya Genel Sekreter ile bir iç denetçi personel tarafından denetlenir (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20.05.2018). İç denetim çalışmalarını içeren raporlar, İSTKA Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kuruluna periyodik aralıklarla sunulmaktadır.

Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi: Ajans Genel Sekreterliğine bağlı olarak faaliyet gösteren birim, İstanbul bölgesinin sosyo-ekonomik gelişimini yükseltmek ve bölgenin rekabet gücünü arttırmak amacıyla, ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel mevcut durumun tespitini sağlamakta, analiz ve araştırma çalışmaları organize etmektedir. Birimin bir diğer önemli faaliyeti ise, İstanbul Bölge Planının hazırlanmasıdır. Bölge planı çalışmasının vizyonu ve öncelikleri, paydaşları ve uygulanması için gerekli organizasyon Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi tarafından icra edilmektedir. Hazırlanan bölge planı doğrultusunda destek programlarının oluşturulması ise yine birimin görevleri arasında yer almaktadır (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20.05.2018).

Program Yönetim Birimi: Ajans tarafından sağlanacak desteklerin uygulama süreçlerini organize etmek, desteklerin başvuru rehberlerini oluşturmak, dağıtmak ve programların İstanbul'da tanıtımını yapmak birimin görevleri arasındadır. Ajansın Genel Sekreterliğine bağlı olarak faaliyet gösteren birim, proje başvurularını kabul etmek, proje değerlendirmeleri için bağımsız değerlendirme süreçlerini yönetmek ve destek almaya hak kazanan projelerin bütçelerini revize ederek, proje sözleşmelerini imzalamak birimin görevleri arasında yer almaktadır. (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20.05.2018).

İzleme ve Değerlendirme Birimi: Ajans tarafından desteklenen proje ve faaliyetlerin uygulama süreçlerini takip etmek ve değerlendirmesini yapmak üzere çalışmaları organize emektedir. Desteklenen proje ve bu desteklere ait satın alma usulleri, raporlamalar için eğitim hizmeti sunmak ve tüm projelerin uygulama süreçleri için rehber hazırlamak birimin görevleri arasındadır. Ajans Genel Sekterliğine bağlı olarak faaliyet gösteren birim, desteklenen proje ve faaliyetlerin ödeme süreçlerini de organize etmektedir (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20.05.2018).

Yatırım Destek Ofisi: İstanbul'da iş ve yatırım ortamının geliştirilmesi için mevcut durum analizini gerçekleştirmek, ulusal ve uluslararası düzeyde potansiyeli yüksek sektörleri ve pazarları tespit etmek ve yatırımcıların ihtiyaç duyduğu bilgilendirme ve yönlendirme hizmetleri sunmak birimin görevleri arasındadır. Ajans Genel Sekterliğine bağlı olarak faaliyet gösteren birim, yeni potansiyel yatırımcıları tespit etmek ve devlet yardımları ile ilgili verilen görevleri yürütmek, yatırımcıları bilgilendirmek ve yönlendirmek görevlerinden de sorumludur (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20.05.2018).

Destek Birimi: İstanbul Kalkınma Ajansına ait idari tüm iç süreçler; satın alma, mali işler, insan kaynakları, bilgi işlem vb. faaliyetlerin

organizasyonundan ve takibinden sorumludur. Diğer birimler arasında destek hizmetleri gösteren birim, Genel Sekterliğe bağlı olarak faaliyet göstermektedir (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20.05.2018).

İstanbul Kalkınma Ajansı Bütçe Gelirleri:

İstanbul Kalkınma Ajansının bütçe gelirleri yıllık olarak, merkezi yönetim bütçesinden, belediyelerden, ticaret ve sanayi odasından aktarılan paylardan oluşmaktadır. Aktarılan payların yanı sıra, ilgili yılın faaliyet gelirleri ve geçmiş dönem tahsilatları gelir bütçesi olarak kullanılmaktadır.

Bu çerçevede, İstanbul Kalkınma Ajansının 2017 yılı (01.01.2017 – 31.12.2017 arası dönem ilişkin) bütçe gelirlerine aşağıda yer alan tabloda yer verilmiştir.

Ajans'ın 2017 yılı bütçesine 2016 yılından 243.849.437,55 TL nakit devri gerçekleşmiştir.

Tablo 6. İstanbul Kalkınma Ajansı 2017 Yılı Bütçe Gelirler

Gerçekleşen Gelirler	2017 Yılı
Merkezi Yönetim Bütçesinden Aktarılan Pay	12.948.553,00 TL
Belediyelerden Aktarılan Pay	64.490.407,21 TL
Ticaret ve Sanayi Odasından Aktarılan Paylar	2.660.958,63 TL
Faaliyet Gelirleri	30.762.494,18 TL
Geçmiş Dönem Tahsilatları	21.267.003,63 TL
Toplam	132.129.416,65 TL

Kaynak: İSTKA, 2017 Yılı Faaliyet Raporu, s. 25.

İSTKA, İstanbul bölge planında belirlenen hedefler doğrultusunda bölgenin ekonomik ve sosyal kapasitesini güçlendirecek, bölgede faaliyet gösteren şirketlerin, aracı kurumların ve kamu kuruluşlarının rekabet seviyesini arttıracak projelere mali destek programları uygulamaktadır. Söz konusu mali destek programları doğrudan girişimciliği geliştirmeye yönelik olduğu gibi, beklenen çıktıları itibarıyla ekonomik aktivitenin gelişimine katkı sağlayacak faaliyetleri de desteklemektedir.

Bu yüksek lisans tezinin araştırma kapsamında, İSTKA'nın Girişimciliği geliştirme açısından verdiği mali destek türlerine atıfta bulunmaktadır. Aşağıda yer alan başlıkta İSTKA'nın bu kapsamda verdiği mali destek türleri ifade edilmekte, akabinde tezin temel örneklemini oluşturan ve İSTKA tarafından GÜdümlü Proje Desteği olarak tanımlanan 'İstanbul Bilgiyi Ticarileştirme ve Araştırma Mekanizmalarının Kurulumu' projesi detaylı olarak incelenmektedir.

3.3. İstanbul Kalkınma Ajansının İstanbul'da Girişimciliği Geliştirme Açısından Verdiği Mali Destek Türleri

Türkiye Cumhuriyeti Onuncu Kalkınma Planının "Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme" hedeflerinin "Girişimcilik ve Kobi'ler" başlığı altında gösterilen girişimcilik yeteneklerinin ve girişimci sayısının artırılması, finansman imkânlarının ise arz ve talep yönlü geliştirilmesi hedeflenmektedir. (Onuncu Kalkınma Planı, Nitelikli İnsan ve Güçlü Toplum s.92). Onuncu Kalkınma Planında 2013 yılında 50 bin olan yeni kurulan işletme sayısının 2018 yılında 75 bine çıkarılması ayrıca hedeflenmiştir. Aşağıda yer alan Tabloda 10. Kalkınma Planı çerçevesinde 'Girişimcilik ve KOBİ'lere İlişkin Gelişmeler ve Hedefler' yer almaktadır.

Tablo 7. 10. Kalkınma Planı "Girişimcilik ve KOBİ'lere İlişkin Gelişmeler ve Hedefleri"

	2006	2012	2013	2018
Yeni Kurulan Şirket Sayısı (Bin)	53	39	50	75
Küçük İşletmeler ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tüm İşletmeler İçindeki Oranı (%)¹	1,7	2,42	3,0	4,0
OSB'lerde Faaliyet Gösteren İşletme Sayısı	35.000	41.000	45.000	65.000
Tamamlanan OSB Sayısı	130	153	160	200
KOBİ'lerin İhracat Miktarı (Milyar Dolar)	503	90	100	150
İhracat Yapan KOBİ Sayısı (Bin)	44	50	52	60
KOBİ'lerin Ar-Ge Harcamalarındaki Payı (%)	10,03	14,92	17,0	20,0
TGB'lerde Faaliyet Gösteren Girişim Sayısı	604	2.174	2.500	4.000

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti 10. Kalkınma Planı, Girişimcilik ve Kobiler, Tablo 21, s.91)

Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı'nın (2015-2018) genel amacı ise, "Ülkemizde girişimcilik kültürünü yaygınlaştırma, güçlü bir ekosistem oluşturmak ve

girişimciliği geliştirmek” olarak belirlenmiştir (GİSEP, Hedefler ve Eylemler, s, 70). İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan İstanbul Bölge Planında (2014-2023) girişimcilik çalışmalarına nitelik kazandırmak ve vizyon oluşturulması amacıyla 3 temel strateji belirlenmiştir. Bu stratejiler;

- Strateji 1: Girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması, girişimci niteliğinin arttırılması,
- Strateji 2: Girişimci odaklı destek mekanizmalarının ve alt yapılarının iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, bu desteklere erişimin kolaylaştırılması,
- Strateji 3: İstanbul girişimcilik ekosistemi içindeki mevcut işbirliklerinin geliştirilmesi ve yeni işbirliklerinin kurulması, ekosistemin nitelikli bilgiye hızlı ve güvenli erişiminin sağlanması olarak belirlenmiştir (İSTKA, 2014-2023 İstanbul Bölge Planı, Nitelikli Girişimcilik, Strateji ve Hedefler, s,174,175).

Bu hedef ve stratejiler doğrultusunda, İstanbul’da girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak, ekosistem için hizmet sağlayan kurum ve kuruluşlar oluşturmak, mevcutta faaliyet gösteren yapıların kurumsal kapasitelerinin geliştirilmek, çalışmalarını özendirmek ve bu yapıların sivil toplum ve niversite iş birliklerinin geliştirmek amacıyla, İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından mali destek programları geliştirilmektedir. İstanbul Kalkınma Ajansı girişimcilik çalışmalarını desteklemek amacıyla 3 temel mali destek programı bulunmaktadır. Bu destekler, güdümlü proje desteği, proje teklif çağrısı ve doğrudan faaliyet desteğidir.

1. İstanbul Kalkınma Ajansı Güdümlü Proje Desteği: Güdümlü proje destekleri, herhangi bir proje destek dönemi ve çağrısı olmadan uygulanan ve doğrudan, İstanbul bölge planında n görülen hedef ve öncelikler doğrultusunda ajans yönlendirmesiyle sunulan özel bir mali destek programıdır (İSTKA; <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-turleri/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 27.05.2018). İşletme modeli, mülkiyet durumu, proje bedeli ve niversite, kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklıkları belirlenmiş projelere güdümlü proje desteği sağlanmaktadır. İstanbul Kalkınma Ajansı

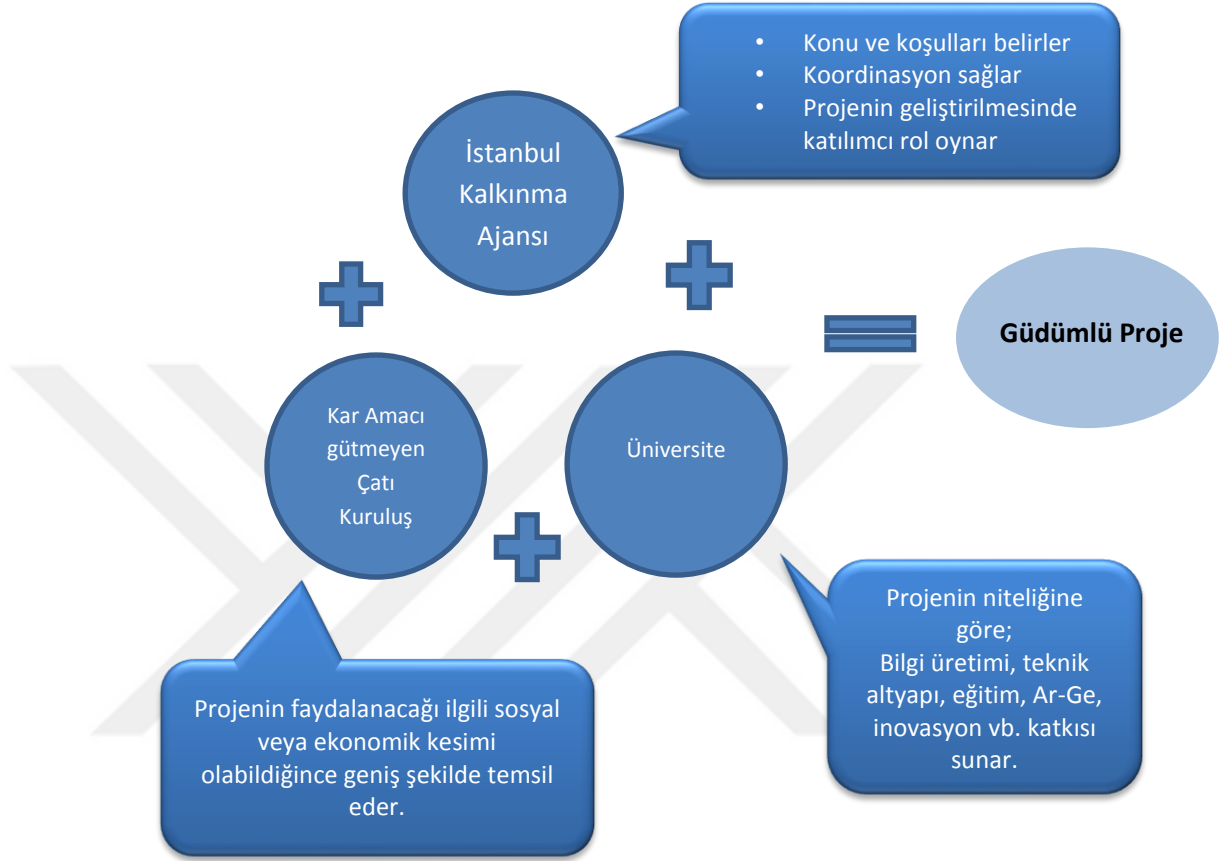
tarafından sunulan güdümlü proje desteklerinin uygun faaliyetlerini ise, özel sektör işletmeciliğini güçlendirecek veya sosyal dayanışmayı ve sorumluluk bilincini güçlendirecek, kültürel değerleri koruyacak ve geliştirecek şekilde oluşturulacak projeler olarak belirlemiştir.

Uygun faaliyet konuları ise;

- Üretim ve ihracat kapasitesinin geliştirilmesi,
- İyi uygulama örneklerinin oluşturulması,
- Sektörel çeşitlenmenin ve ihtisaslaşmanın desteklenmesi,
- Özel bilgi, beceri ve teknolojilerin geliştirilmesi, transferi veya yaygınlaştırılması, yeni finansman modellerinin geliştirilmesi,
- Üniversite-sanayi işbirliğinin desteklenmesi,
- Yeni hizmet ve üretim organizasyonlarının geliştirilmesi, işbirliği ağları ve değer zinciri oluşturulması,
- Kümelenmelerin desteklenmesi,
- Yeni sanayi altyapısı ve organizasyon modellerinin geliştirilmesi,
- Bölgedeki sektörlerin ihtiyaç duyacağı alanlarda insan kaynaklarının geliştirilmesi,
- Dezavantajlı grupların sosyal, kültürel ve fiziksel hizmetlere erişebilmelerini kolaylaştıracak altyapının tesis edilmesi,
- Göçün olumsuz etkilerinin önlenmesi,
- Sosyal hayatın kolaylaştırılması,
- Somut olmayan kültürel mirasın yaşatılması olarak belirlenmiştir (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/media/67040/gudümlü-proje-sunum.pptx> adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 27.05.2018

İstanbul Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu kararınca, güdümlü projelerinin toplam proje maliyetinin maksimum %85'i ajans tarafından desteklenir. Destek tutarının kalan kısmı proje başvuru sahibi veya ortakları tarafından karşılanır. Güdümlü proje desteklerinde ortak kuruluşların da nakdi destek ortaya koymaları ve sürdürülebilirlik çalışmalarına teminat göstermesi beklenmektedir. Güdümlü projeler maksimum 2 yıl

süresinde yürütülebilmektedir (İSTKA; <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-turleri/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 27.05.2018).

Şekil 2. Güdümlü Proje Desteği

Kaynak: (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/media/67040/güdümlü-proje-sunum.pptx> adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 27.05.2018).

Güdümlü projelerinin hazırlık ve başvuru süreci yararlanıcı kuruluş ve ajans tarafından birlikte organize edilir. Başvuru yapılacak güdümlü proje, fizibilite etüdüyle birlikte uygulanabilirliği ortaya koyulduğu takdirde başvuru formu ve bütçe hazırlanır. Hazırlanan tüm başvuru formları, taahhünameler ve fizibilite raporu ajansa sunulur. Güdümlü proje başvurusu Ajans Genel Sekreterliği tarafından incelenerek, yapılan değerlendirmelerle birlikte Yönetim Kuruluna sunulur. İstanbul Kalkınma Ajansı yönetim kurulunca uygun görülen proje başvuru, onay makamı olan Kalkınma Bakanlığına yönlendirilir. Kalkınma Bakanlığı tarafından onaylanan proje başvuruları destek almaya hak kazanır (İSTKA; <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-turleri/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi:

27.05.2018). İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından günümüze kadar 7 güdümlü proje için destek sağlanmıştır. Bu projeler aşağıda yer alan tabloda destek tutarları ve yararlanıcı kuruluşlarıyla birlikte belirtilmiştir.

Tablo 8. Desteklenen Güdümlü Projeler

Proje Adı	Yararlanıcı Kuruluş	Ajans Destek Tutarı	Toplam Proje Bütçesi
Finans Teknopark	Borsa İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi	11.000.000 TL	22.000.000 TL
Alüminyum Test Eğitim ve Araştırma Merkezi	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	4.914.585,27 TL	6.555.175,57 TL
Çelik Test ve Araştırma Merkezi (ÇETAM)	Çelik İhracatçıları Birliği	-	-
İstanbul Bilgiyi Ticarileştirme ve Araştırma Mekanizmalarının Kurulumu Güdümlü Projesi	İTO Bilgiyi Ticarileştirme ve Araştırma Vakfı	4.495.732,99 TL	5.995.110,00 TL
İstanbul Living Lab Deneyim Merkezi	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	4.999.652,40 TL	6.979.830,25 TL
INNOGATE Programı	İstanbul Teknik Üniversitesi Arı Teknokent	9.632.238,75 TL	12.842.985 TL
Uluslararası Organ Nakli Ağı Merkezi	Türkiye Organ Nakli Vakfı	4.987,500 TL	6.650.000,00 TL

Kaynak: İSTKA, <http://www.istka.org.tr/projeler/gudumlu-projeler/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 27.05.2018 ve İSTKA, 2017 Yılı Faaliyet Raporu, s, 43-44

İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen yedi güdümlü projenin dördü direkt girişimcilik kültürünü ve ekosistemini geliştirmeyi hedefler niteliktedir. Girişimcilik ekosistemine yeni mekanizmalar oluşturmak, mevcut mekanizmalar arasında iş ilişkisi ve çalışmaları güçlendirmek, teknolojik alt yapıyı geliştirmek ve üniversite

sanayi işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla Finans Teknopark, İstanbul Bilgiyi Ticarileştirme ve Araştırma Mekanizmalarının Kurulumu GÜdümlü Projesi, İstanbul Living Lab. Deneyim Merkezi ve INNOGATE Programı güdümlü projeleri desteklenmiştir. Ülkemizin kalkınma planı, girişimcilik hedefleri ve İstanbul'un bölge planında yer alan hedef ve stratejilere uygun olarak güdümlü proje destekleri sunulmuş ve destek hizmeti verilmiştir.

2. İstanbul Kalkınma Ajansı Proje Teklif Çağrısı: Belirli bir mali destek programı kapsamında, nitelikleri detaylı bir şekilde belirlenmiş ve başvuru yapabilecek kuruluşların daha önceden ilan edilmiş konu ve süreçlere uygun olarak proje teklifi hazırlamaya davet edilmesidir. (İSTKA; <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-turleri/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 27.05.2018). İlgili dönem için ilan edilen proje teklif çağrılarında desteklenecek projeler için toplam destek bütçesi belirlenir. Teklif çağrıları çerçevesinde başvurusu yapılan projelerin, şekil bakımından uygunluk kontrolü ajans personeli tarafından "Ön İnceleme" aşamasıyla yürütülür. Değerlendirme sürecinin bir sonraki aşaması ise, başvuru yapılan projelerin, teknik ve mali değerlenmeye tabi tutulmasıdır. Bu aşama, konusunda uzman bağımsız değerlendiriciler ve değerlendirme komitesi tarafından organize edilir. Değerlendirme komitesi tarafından başarılı olarak görülen projeler, Genel Sekreterlik aracılığıyla İstanbul Kalkınma Ajansı yönetim kuruluna sunulur. İlgili teklif çağrısı döneminde İstanbul Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu tarafından uygun görülen projeler, ajansın web sitesi üzerinden duyurulur. Tüm sürecin sonunda tüm başvuru sahipleri, projelerinin değerlendirme sonuçları hakkında bilgilendirilir (İSTKA; <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-turleri/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 27.05.2018).

İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından 2010 yılından bu yana teklif çağrısı yöntemiyle proje desteklerinde bulunmaktadır. İstanbul Kalkınma Ajansı girişimcilik çalışmalarını desteklemek amacıyla birçok farklı dönemde mali destek programları hazırlayarak hibe desteğinde bulunmuştur. Bu doğrultuda, ajansın 2010 yılından bu yana girişimcilik ekosistemini desteklemeye yönelik hazırladığı mali destek programlarının detayı aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 9. Girişimcilik alışmalarını Destekleyen İSTKA Teklif ağruları

Yıl	Mali Destek Programı
2010	Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi Mali Destek Programı (Kar Amacı Gütmeyenler ve İşletmeler)
	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı (Kar Amacı Gütmeyenler ve İşletmeler)
2012	Çocukların ve Gençlerin Girişimcilik, Beceri ve Geleceklerini Destekleme Mali Destek Programı
	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
2015	Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi(İşletmeler) Mali Destek Programı
2016	Girişimcilik Mali Destek Programı
	Yenilikçi ve Yaratıcı İstanbul Mali Destek Programı
2018	Girişimcilik Mali Destek Programı
	Yenilikçi ve Yaratıcı İstanbul Mali Destek Programı

Kaynak: İSTKA, <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-arsivi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 27.05.2018

İstanbul Kalkınma Ajansının 2010 yılından bu yana proje teklif çağrısı yöntemiyle girişimcilik ekosistemini doğrudan ve dolaylı olarak geliştirmek için ayırdığı toplam bütçe ve desteklediği proje sayısı aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir. Bu çerçevede, İstanbul Kalkınma Ajansı proje teklif çağrısı yöntemiyle girişimcilik çalışmalarını desteklemek amacıyla toplam 350.000,00 TL bütçe ayırmıştır. İlgili mali destek programları kapsamında toplam 312 proje desteklenmiştir.

Tablo 10. Proje Teklif Çağrısı Yöntemiyle Girişimcilik Ekosistemini Doğrudan veya Dolaylı Desteklemek İçin Ayrılan Toplam Destek Bütçesi ve Desteklenen Proje Sayısı

Yıl	Mali Destek Programı	Toplam Destek Bütçesi	Desteklenen Proje Sayısı
2010	Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi Mali Destek Programı (Kar Amacı Gütmeyenler)	7.500.000 TL	14
	Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi Mali Destek Programı (İşletmeler)	7.500.000 TL	8
	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı (Kar Amacı Gütmeyenler)	20.000.000 TL	21
	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı (İşletmeler)	20.000.000 TL	49
2012	Çocukların ve Gençlerin Girişimcilik, Beceri ve Geleceklerini Destekleme Mali Destek Programı	25.000.000 TL	61
	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı	50.000.000 TL	78
2015	Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi (İşletmeler) Mali Destek Programı	20.000.000 TL	18
2016	Girişimcilik Mali Destek Programı	30.000.000 TL	14
	Yenilikçi ve Yaratıcı İstanbul Mali Destek Programı	50.000.000 TL	49
2018	Girişimcilik Mali Destek Programı	40.000.000 TL	Değerlendirme süreci devam etmektedir.
	Yenilikçi ve Yaratıcı İstanbul Mali Destek Programı	80.000.000 TL	

Kaynak: İSTKA, <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-arsivi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 29.05.2018

3. İstanbul Kalkınma Ajansı Doğrudan Faaliyet Desteği: İstanbul bölgesinde kalkınma ve rekabet gücü açısından fırsatlardan yararlanılması, bölge ekonomisi için oluşabilecek tehdit ve riskler için oluşabilecek tedbirlerin alınması ve bölge için fayda sağlayacak araştırma, planlama ve fizibilite çalışmaları için stratejik eylemlerin

başlatılması ve yürütülmesi kapsamında verilen desteklerdir (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/en/destekler/destek-turleri/> adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 29.05.2018). Doğrudan faaliyet destekleri dönemlik çağrı yöntemiyle belirlenen konu ve başlıklarda yayınlanır. Ajans tarafından yayınlanan DFD çağrılarında gelen her bir faaliyet teklifi, şekil şartları ve ön inceleme aşamasından sonra teknik ve mali değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Teknik ve mali değerlendirmeye uygun hazırlanan faaliyet teklifleri, ajans Genel Sekreterliği başkanlığında oluşturulan en az üç kişilik değerlendirme komitesi tarafından değerlendirilir. Değerlendirme komisyonu tarafından değerlendirilen faaliyet teklifleri Yönetim Kurulunun onayına sunulur. Yönetim kurulu onayından sonra faaliyet başvurusunda bulunanlara değerlendirme sonuçları bildirilir (İSTKA, <http://www.istka.org.tr/en/destekler/destek-turleri/> adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 29.05.2018). Doğrudan faaliyet destekleri için sunulan proje tekliflerinin en az yüzde yirmi beşi veya en fazla yüz yüzü ajans olarak hibe olarak desteklenebilir. Projelerin uygulama süreleri ise 3 aydır.

İstanbul Kalkınma Ajansı 2011 yılından itibaren doğrudan faaliyet desteği üzerine hizmet sunmaya başlamıştır. Ajans ilgili dönemdeki İstanbul Bölge Planı çerçevesinde, doğrudan faaliyet desteği için başvuru rehberi oluşturarak yayınlamaktadır. Bu çerçevede, 2011 yılından bu güne girişimcilik çalışmalarını destekler nitelikte program amacı ve öncelikleri bulunan doğrudan faaliyet destekleri ve kabul edilen projeler aşağıda detaylı olarak belirtilmiştir. Yayınlanan tüm destek DFD kitapçıklarının genel amaçlarında girişimcilik desteklerine işaret edilmesi; *“Bölgenin yenilikçilik ve girişimcilik kapasitesini geliştirmeye yönelik iş geliştirme merkezleri, teknoloji geliştirme merkezleri, teknoparklar gibi kuruluşların ve bunların tesislerinin kurulması amacıyla yapılacak fizibilite benzeri ön çalışmalar”* tanımlamasıyla belirtilmiştir (İSTKA, 2016, 2014, 2012, 2011 Doğrudan Faaliyet Destekleri, Genel Amaçlar).

Tablo 11. DFD Projeleri Kapsamında Girişimcilik Ekosistemine Destekleri

Yıl	Toplam Destek Bütçesi	Girişimcilik Çalışmalarıyla İlişkili Desteklenen Proje Sayısı	Proje Adı
2011	1.000.000 TL	0	-
2012	2.500.000 TL	2	İkitelli Bölgesi Kobileri Saha Envanter Çalışması
			İMES Sanayi Sitesi KOBİ Veri Tabanı Oluşturulması
2014	5.000.000 TL	2	İstanbul Sektörel Rekabet Endeksi Projesi
			İstanbul İli Lojistik Sektörü Analizi Raporu
2016	2.500.000 TL	4	İstanbul Bölgesi Bilgisayar, Yazılım ve Video Oyun Sektörünün Bugünü ve Geleceği
			Genç Girişimcilik Ekosistemi Analizi
			İstanbul Bölgesi Yazılı Basın Sektörünün Mevcut Durumu ve Değer Zinciri Araştırma
			İstanbul'da Film Sektörünün Durum Analizi ve Sektörün Geleceği Projesi

Kaynak: İSTKA, <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-arsivi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 29.05.2018

3.4. İstanbul Kalkınma Ajansının GÜdümlü Proje Desteği: Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi Örneği

3.4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Bu araştırmanın birincil amacı Girişimci devlet kavramsallaştırması ekseninde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından Kalkınma Bakanlığı ve Kalkınma Ajansları eliyle yürütülen girişimcilik proje desteklerine ilişkin örneklerin rol ve fonksiyonunu ortaya koymaktır. Araştırmada, söz konusu birincil amaç çerçevesinde Türkiye ekonomisinin yaklaşık 1/3'ünü oluşturan İstanbul örnekleme ele alınmış, İstanbul'un ekonomik kapasite ve performansını arttırmada İstanbul Kalkınma Ajansı'nın Girişimcilik Proje Destekleri incelenmiştir. Araştırma örnekleminin İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Ticaret Üniversitesi ortaklığında yürütülen İstanbul Bilgiyi

Ticarileştirme Merkezi Projesi olarak seçilmesinde, tezin geneline hâkim olan tündengelim metodolojisi etkili olmuştur.

Bu yönüyle İstanbul özelinde bir güdümlü proje desteğinin seçilmesi, devlet, girişimcilik ve ekonomik performans ilişkisini de ölçme amacını taşımaktadır. İstanbul Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi'nin İstanbul merkezli kurulmasına rağmen, Türkiye'nin tüm bölgelerinden girişimcilere iş fikri oluşturma ve proje başvuru imkânı sunması, araştırmanın önemini arttırmaktadır. İstanbul'dan başlayarak Türkiye'de iş fikri oluşturma ve geliştirme modeline devlet, akademi ve sivil toplum ekseninde bir örnek olarak gelişen BTM projesi, bu yönüyle araştırmanın özgün amacını oluşturmaktadır.

BTM projesinin ikincil amacını, sermaye sahibi yatırımcılarla iş fikri sahibi girişimcileri, yukarıda bahsedilen 'kurumsallık' ekseninde bir araya getirmesi olarak ifade etmek mümkündür. Söz konusu kurumsallığı, nitelikli bir inceleme modeli haline getirmeyi amaçlayan uygulamaların başında İSTKA'nın proje izleme ve denetim mekanizması gelmektedir. Belirli periyotlar halinde BTM projesinin gelişimini izleyen İSTKA, projenin kaliteli bir farklılığa erişmesine katkı sunmaktadır. İSTKA'nın söz konusu rol ve fonksiyonu, araştırmanın önemini arttıran bir diğer kurumsal özelliktir.

3.4.2. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri:

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, devlet, girişimcilik ve ekonomik performans ilişkisi tündengelim metodolojisi ile incelenmiştir. Tündengelim metodolojisinin seçilmesinde girişimci devletin inşa sürecinde sistem, devlet ve birey ekseninde bir izlek takip edilmesi etkili olmuştur.

Veri toplama süreci içerisinde ayrıntılı planlama, ön deneme ve geliştirme aşamalarının uygulanması hedeflenmiştir. Araştırma süreci içerisinde toplanacak bulguların olabildiği ölçüde şekillerle desteklenmesi amaçlanmıştır. Araştırma modeli olarak ilişkiyel tarama yöntemi uygulanmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki, deskriptif bir yöntemle sunulmuş ardından bu değişkenler üzerinde bir takım analitik çıkarımlar yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise

kısıtlı öngörülere yer verilerek, araştırmanın bir sonraki aşamasında erişilmesi muhtemel bulgulardan bahsedilmiştir.

3.4.3. Verilerin Çözümlemesi:

Araştırma sorusunun kurgulanması öncesinde, literatür taraması yapılmış ve konu hakkında uluslararası literatürdeki deskriptif çalışmalarda ortaya konan yaklaşımlar ve alana yeni bir şeyler katacak nitelikteki veriler işletme yönetimi ve ekonomi perspektifi açısından dikkatlice analiz edilmeye çalışılmıştır. Verilerin belirlenmesinde girişimcilik, devlet ve kalkınma ilişkisini ele alan uluslararası ve ulusal kaynaklarla, söz konusu literatür içerisinde yer alan güncel makale ve raporlar ön planda olmuştur.

Toplanan ham verilerin çözümü ve yorumlanması esnasında nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Kalitatif bir araştırmanın hedeflendiği bu çalışmada, seçilen kaynakların, araştırma başlığı ve geçici ana hatları ile uygun kısımları American Psychological Association (APA) tekniği kullanılarak referans gösterilmiştir.

3.4.4. Araştırmanın Kısıtları:

Araştırmanın tarihsel olarak kısıtlılığını 2000'li yıllar ve sonrası oluşturmaktadır. 2000'li yıllar öncesinde girişimcilik desteklerinin mevcut rol ve fonksiyonlarının iş fikrinin ticarileşmesi, bölgesel ve küresel rekabetçilik ekseninde günümüzle kıyaslandığında, beklenen etkiyi oluşturamadığı gözlemlenmiştir. Girişimci devlet kavramsallaştırmasının, literatürdeki konumu itibarıyla ağırlıklı olarak gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmaların bir parçası olması, araştırmanın kapsamını kısıtlamıştır.

3.4.5. Derinlemesine Görüşme Bulguları:

Bu başlık altında İstanbul Bilgiyi Ticarileştirme Merkezinin Direktörü Sn. İbrahim Halid Elbaşı ile gerçekleştirilen görüşme bulgularına yer verilmektedir. Söz konusu bulgular, 2. Bölümde ifade edilen Girişimci Devletin Belirleyici Parametreleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu parametreleri, inovasyon kültürünün sürdürülebilir bir nosyon haline getirilmesi, erken dönem büyüme aşamasında olan şirketlere devletin doğrudan öz kaynak sağlayabilmesi, devletin yürüttüğü araştırma

projeleri sonucu oluşan teknolojiye erişim ve bunun devlet tarafından özel sektör ile paylaşılması, vergi, ticaret ve teknoloji politikalarının nitelikli olarak inşası, girişimcilere fon sağlama ve denetleme fonksiyonlarının yerine getirilmesi ve nihayetinde girişimcilik kültürünün sürekliliği olarak sıralamak mümkündür. Görüşmede İstanbul Bilgiyi Ticarileştirme Merkezinin tüm iş akış süreçlerine yer verilmiştir. İstanbul Bilgiyi Ticarileştirme Merkezinin kurumsal yapısı, vizyon, misyon, hedef grupları, girişim değerlendirmelerine yönelik süreç ve kriterleri, temel faaliyetleri ve İSTKA güdümlü proje desteği üzerine görüşmelere yer verilmektedir. Görüşmede belirlenen sorular ve alınan cevaplar aşağıda detaylı olarak ifade edilmiştir.

Soru 1: BTM İstanbul'un kurumsal yapısını anlatabilir misiniz?

İ.E: BTM İstanbul, 81 Meslek komitesi ve 400.000'e yakın üyeden oluşan İstanbul Ticaret Odası tarafından İstanbul Bilgiyi Ticarileştirme ve Araştırma Vakfı bünyesinde 2017 yılında kurulmuştur. Vakıf bünyesinde ayrıca bir düşünce kuruluşu olarak konumlandırılan İstanbul Düşünce Akademisi yer almaktadır. Merkezin üst yönetim organı olarak mütevelli heyet ve yönetim kurulu yapılanmaları bulunmaktadır. Kurucu başkanımız ise, İstanbul Ticaret Odası rahmetli eski başkanı Sn. İbrahim Çağlar'dır. Merkezin icra organı olarak tüm faaliyetlerden sorumlu direktör pozisyonunda şahsım görev yapmaktadır. BTM İstanbul'un faaliyetleri, İstanbul Kalkınma Ajansının güdümlü proje desteği kapsamında desteklenmiştir. Bu faaliyetlerimiz ise, "Girişimcilik ve Ticarileştirme Ofisi", "İş Geliştirme ve Yenilikçilik Ofisi" ve "Marka ve Patent Ofisi" birimleriyle yürütmektedir. BTM İstanbul, eşsiz İstanbul ve deniz manzarasıyla yaklaşık 7.000 m² alan üzerine kurulmuş olup Eminönü'nde bulunmaktadır. BTM çatısı altında şuanda 11 personel görev yapmaktadır. Bunlar, 1 vakıf müdürü, 1 direktör, 8 BTM ofislerinde görev yapan uzman ve uzman yardımcısı pozisyonunda çalışan personeller ve 1 teknik personel yer almaktadır.

Soru 2: Bilgiyi Ticarileştirme Merkezini bir cümleyle nasıl anlatırsınız?

İ.E: Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi; yeni iş fikirlerinin ticarileşmesi ve ticarileştikten sonra büyümesi için gerekli her türlü desteğin ve katkının sunulduğu yapıdır.

Soru 3: Vizyon ve Misyonunuz Nedir?

İE: Vizyonumuz; İstanbul'u, ticareti, sanayisi, istihdamıyla birlikte yenilikçilik ve girişimcilik kapasitesini güçlendiren, küresel konumunu reel düzlemde bilginin ticarileştirilmesi süreçleri vasıtasıyla yükselten ve Dünya genelinde bu alanlarda faaliyet gösteren öncü kuruluş olmaktır.

İE: Misyonumuz; İstanbul'a global ölçekte, yenilikçilik ve girişimcilik potansiyelini güçlendirecek, bilgi ticarileştirme faaliyetlerini yürütecek ve bu çerçevedeki bütün bileşenleri harmonize edecek hizmetleri tek çatı altında sunarak farklı disiplinlerde değer yaratım mekanizmaları oluşturmaktır.

Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi henüz çok yeni kurulmuş bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. İstanbul Ticaret Odası tarafından kurulan yapının hızlıca bürokratik süreçlerini tamamlayarak faaliyetlerine başlamış olmasının sebebi İstanbul Kalkınma Ajansının güdümlü proje desteği olarak gösterilebilir. Devlet tarafından bir projeye sağlanan maddi destek, merkezin hızlı yapılanmasını, personel istihdamı sağlamasını ve faaliyetleri icra edebilmesini sağlamıştır. Maddi desteğin yanı sıra, devlet destekli bir projenin oluşturduğu yapısal disiplin, BTM'nin kurumsallaşma sürecine hız katmıştır. Projeye ortaya koyulan taahhütler, İstanbul Ticaret Odası'nda oluşabilecek birçok bürokratik sürecin önünü açmıştır. Merkez tarafından ortaya koyulan vizyon ve misyon ise, Onuncu Kalkınma Planı ve İstanbul Bölge Planında yer alan hedef ve stratejileri destekler nitelikte oluşturulmuştur. Misyon ve vizyon ayrıca, İstanbul Kalkınma Ajansının güdümlü proje desteğinde ortaya koyulan taahhüt ve hedefleri de destekler niteliktedir. 400.000 üyesi bulunan İstanbul Ticaret Odası tarafından kurulan yapının güçlü bir arka planı bulunmaktadır. Mütevelli Heyet ve Yönetim Kurulu yapılanmalarının oldukça tecrübeli iş adamlarından oluştuğu görülmektedir. Bu yönüyle girişimci devletin belirleyici parametreleri arasında yer alan inovasyon kültürünün sürdürülebilir bir nosyon haline gelmesi ve girişimciliğin kültürel aktarımının sağlanması adına BTM projesinin rol ve fonksiyon üstlendiği görülmektedir.

Ancak, İstanbul Eminönü ilçesinde yer alan merkez yerleşkesine ait inşaat çalışmalarının henüz tamamlanmaması, BTM'nin kurumsallaşma sürecini olumsuz

etkilemiştir. Bu durum personel istihdamı, satın alma çalışmaları ve hedeflenen faaliyetlerin tam kapasiteyle yapılmasını engellediği gözlemlenmiştir. Bu durum kurumsal hiyerarşi ve iş akış süreçlerinin tam anlamıyla gelişmediğini ortaya koymaktadır.

Soru 4: BTM'nin girişimci hedef grubu kimlerdir?

İE: 3 ayrı hedef grubumuz bulunmaktadır. Bunlar, girişimciler, işletmeler ve yöneticilerdir. Detaylandırmak gerekir ise, girişimciler grubumuz; iş fikri sahibi potansiyel girişimciler, girişimci ekipleri ve yeni mezunlardır. İşletmeler ise, mevcutta iktisadi faaliyetleri devam eden 0-4 yaş arası işletmeler ve BTM bünyesindeki işletmelerdir. Yönetici hedef grubumuz ise, yeni kurulmuş işletmelerin yöneticileri ve BTM bünyesinde yer alan işletmelerin yöneticileridir.

Soru 5: BTM'nin girişim ticarileştirme sürecinde nelere ihtiyaç duyulmaktadır?

İE: Ticarileştirme sürecinde girişimci, iş fikri ve girişim gerekçesine ihtiyaç duyulmaktadır. Girişimciden beklentimiz, gerçekten girişimci olup olmadığını tanımlaması, uygulayıcı olup olmadığı, lider ve hazır olup olmadığını ifade edebilmesidir. İş fikirlerinden beklentimiz ise, ortaya koyulan iş fikri ticarileştirilebilir nitelikte midir? İş fikri sürdürülebilir bir gelir modeline sahip olup olmadığıdır. Girişimin gerekçesinde ise, iş fikrine duyulan ihtiyacın tanımlanması, ortaya koyulan iş fikrinin hani boşlukları dolduracağı ve fikre ait pazar potansiyelinin tanımlanmasını istiyoruz.

Soru 6: BTM bünyesinde yer almak isteyen girişimler için nasıl bir süreç izlenmektedir?

İE: Girişimci adayları öncelikle iş fikirlerini projelendirilmiş iş modeli, fizibilite ve iş planıyla birlikte BTM'ye sunmalıdır. İkinci aşama olarak bünyemizde yer alan çalışma gruplarının ön inceleme raporun hazırlama ve akabinde bağımsız danışman/bilirkişi raporunun hazırlanma sürecine geçilir. Bu süreçinde tamamlanmasından sonra danışma kurulumuz tarafından değerlendirme ve sonuç raporu hazırlanır. Son aşama olarak başvuruların onayı için yönetim kuruluna sunulur.

Soru 7: Girişim adayları için değerlendirme kriterleriniz nelerdir?

İE: BTM’de yer almak isteyen girişimler için değerlendirme kriterlerimizi; girişimlerin ticari potansiyeli, ihtiyaç analizi, farklılık, büyüme potansiyeli, özgünlük ve ürün kalitesi ve verimliliği olarak ifade edebilirim.

Soru 8: BTM’nin faaliyetleri nelerdir?

İE: Faaliyetlerimizi 3 başlık altında ifade etmek daha doğru olacaktır. Temel faaliyetlerimiz, ön kuluçka ve kuluçka hizmetidir. Alt faaliyetlerimiz etkinlikler, eşleştirme faaliyetleri, eğitim ve danışmanlık hizmetleridir. Destek faaliyetlerimiz ise, seminer ve hızlandırma çalışmalarıdır.

Soru 9: Girişimcilik ve Ticarileştirme Ofisi”, “İş Geliştirme ve Yenilikçilik Ofisi” ve “Marka ve Patent Ofisi” görev ve hizmetleri nelerdir?

İE: Öncelikle Girişimcilik ve Ticarileştirme Ofisinin faaliyetlerinden bahsetmek gerekirse, girişimci adayları için ön kuluçka yani, erken aşama girişimcilik çalışmalarının yürütüldüğü, eğitim, seminer, danışmanlık faaliyetleriyle hizmet edilmektedir. Bunların yanı sıra, iş modeli hazırlama, eşleştirme programları ve hızlandırma etkinlikleri ofisin çalışmaları kapsamında organize edilmektedir. İş geliştirme ve yenilik ofisi ise, kuluçka aşamasında olan ticarileşmiş fikirlere hizmetler sunulmaktadır. Bu hizmetler arasında eğitim, seminer, danışmanlık faaliyetleri, hızlandırma programları ve yatırımcı eşleştirme çalışmaları örnek gösterilebilir. Bir diğer ofisimiz ise, marka ve patent ofisidir. Burada girişim haline gelmiş projeler için fikri mülkiyet çalışmalarının kazandırıldığı, patent ve lisanslama başvurularının organize edildiği faaliyetler yürütülmektedir.

Bilgiyi Ticarileştirme Merkezinin hizmet verdiği hedef grup, ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda analiz edilerek oluşturulmuştur. Bu analizin, İstanbul Kalkınma Ajansının güdümlü proje desteğinin fizibilite raporunda da detaylandırılarak ifade edildiği gözlemlenmiştir. Hedef grup girişimcilerin tanımlanması ve hizmet edilecek şirketlerin belirlenmesi bu çerçevede hazırlanmıştır. Bu eksende değerlendirildiğinde BTM projesinin izlediği bu metodolojinin girişimci devleti belirleyen parametreler arasında yer alan politika oluşturma, fon sağlama ve denetleme fonksiyonlarına

atıfta bulunduğu görülmektedir. BTM'nin girişimcileri karşılama ve hizmet süreçleri ise, Girişimcilik metodolojisine uygun süreçlerde organize edilmektedir. BTM bünyesinde oluşturulan üç ofisin hizmet ve faaliyetleri, ülkemiz girişimcilik ekosisteminin ihtiyaçlarına hizmet eder niteliktedir. Girişimcilik süreçlerinin her bir aşamasına destek olacak nitelikte konumlandırma yapılmıştır.

Soru 10: Türkiye’de girişimcilik çalışmaları için devletin yeni bir destek ve hizmetleri olmalı mıdır?

İ.E: Öncelikle mevcut çalışmaların olumlu yönde artarak devam ettiğini söylemek isterim. Ancak, ülkemize yurt dışından yatırımcı ve start up çekmek için teşvik ve hibe programları geliştirilebilir. Oluşturulacak hibe ve teşviklerini start up vizesiyle destekleyerek, ilgililerin ülkemize rahat erişebilmelerini sağlayabiliriz. Tüm bunlara ek olarak, ülkemizde girişimcilik çalışmalarını disipline ederek tek bir merkezden devlet eliyle yürütmek amacıyla girişimcilik bakanlığı kurulabilir. Literatürde tarama yaptığınızda göreceksiniz ki girişimcilik ekosisteminin geliştiği tüm ülkeler gelişmiş ülke pozisyonundadırlar. Bu ülkelerin gelişmişlik seviyelerine en büyük katkı start up firmalarıdır. Bu düşünceye örnek olarak Güney Kore verilebilir.

Soru 11: BTM’nin ekosistemde yer alan diğer kuluçka merkezlerine katkısı nedir?

İ.E: Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi ekosistemde yer alan diğer tüm kuluçka merkezlerine girişimci ve yatırımcı sağlamaktadır. Tüm kuluçka merkezlerinin kendilerine has temel yetenekleri bulunmaktadır. Bazı kuluçka merkezleri sanayi çalışmalarına bazısı ise, kreatif çalışmalar üzerine yoğunlaşmıştır. BTM’ye başvuru yapan bir girişimcinin ihtiyacına yönelik kuluçka merkezine veya hızlandırma programına yönlendirme yapıyoruz. Bunların yanı sıra, kuluçka merkezlerine İstanbul Ticaret Odasının güçlü yatırımcı portföyünden yararlandırıyoruz

Soru 12: İstanbul Kalkınma Ajansı güdümlü proje desteği ile faaliyetleri sürdüren BTM'nin, devletin sunmuş olduğu diğer girişimcilik desteklerinden farklılaştıran özelliği nedir?

İ.E: Merkezimiz bir konsorsiyum ile herhangi bir çıkar çatışması olmadan matris bir yapı olarak kuruldu. Devlet eliyle kurulmuş, sivil toplum ve üniversiteleri içinde barındıran bir yapı olarak konumlandırılmıştır. Bu sebeple, devletin direkt oluşturduğu mekanizmalarda bulunan bürokratik süreçlerden uzan bir çalışma ortamımız bulunmaktadır. Zaten girişimcilik meseleleri hantal yapılarda kaliteli bir şekilde çalışamaz. Örnek vermek gerekirse KOSGEB tek bir fonksiyon üzerinde faaliyet göstermektedir. Ancak biz, çok fonksiyonlu iş ve işlemler yürütüyoruz. Girişimcileri bünyemizde geliştiriyoruz, yatırımcılarla eşleştiriyoruz, konsorsiyum kuruyoruz ve gereksinime göre yönlendirme yaparak iş birliği geliştiriyoruz.

Soru 13: BTM girişimcilik ekosistemine ne amaçla ve nasıl konumlandırılmıştır?

İ.E: Ülkemizde balon bir girişimcilik ekosistemi bulunmaktadır. BTM ekosistemi oluşturmak amacıyla konumlandırılmıştır. Bunun yanı sıra İstanbul Ticaret Odasının büyük yatırımcı ağının girişimcilerle buluşturulma amacı bulunmaktadır.

Soru 14: İstanbul Kalkınma Ajansının güdümlü proje desteği faaliyetleriniz için ne denli büyük önem sahiptir?

İ.E: Güdümlü proje desteğine ilişkin faydaları iki temel başlıkta ifade edebilirim. Bunlar maddi ve süreçsel destektir. Tüm çalışmalarımızın atik, pratik ve zamanında gerçekleşmesinin sebebi proje desteğidir diyebilirim. Bir çok bürokratik sürecin ortadan kalkması ve yeni kurulan bir merkezin maddi kaynaklarının oluşması durumu özetler niteliktedir.

Soru 15: Kuruluşunuzdan bu yana vermiş olduğunuz hizmetleri ve mevcut kapasitenizi özetler misiniz?

İ.E: Malumunuz 2017 yılında proje desteğiyle faaliyetlerimiz başladık. Şuana dek 2742 girişimciyle ilişki geliştirerek hizmet verdik. Toplam 40 sektörde 1160 iş fikri

bünyemizde yer aldı. 80 bilirkişi, 513 sektör mentörü ve 50 start up mentörüyle çalışmalarımız yürüttük ve devam ediyoruz. Şuana dek 60 saat eğitim, 500 saat danışmanlık hizmeti sunduk. 17 yatırımcı söyleşisi, 20 teknik söyleşisi ve 4 deme günü organize ettik. Sonuç olarak, 8 şirketleşme ve toplam 20 milyon TL satış sağladık.

Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi; girişimcilere hizmet veren bir kuluçka merkezinden öte ekosistem için çatı mekanizma olması amacıyla konumlandırıldığı gözlemlenmiştir. BTM, İstanbul'da girişimcilik ekosisteminde yer alan teknoparklar, teknoloji transfer ofisleri, hızlandırma programları ve kuluçka merkezlerine hizmet eden ve destek sağlayan mekanizma olarak faaliyetlerini geliştirmektedir. Bu durum, İstanbul Kalkınma Ajansının güdümlü proje desteğinin kazanılmasında birincil faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Mevcut durumda, İstanbul Ticaret Odasının büyük yatırımcı ağının girişimcilik ekosisteminde yer alan aktörlerle paylaşılması ve yönlendirilmesi sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra, BTM'ye başvuran girişimci adaylarının uygun kuluçka merkezlerine yönlendirilmesi de sağlanmaktadır. Devletin Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi yapılanmasına sunmuş olduğu desteğin diğer girişimcilik desteklerinde ayıran özelliği ise, BTM'nin matris yapıda kurgulanmış bir oluşum olmasıdır. Söz konusu matris yapılanma, girişimci devleti belirleyici parametreler arasında yer alan erken dönem büyüme aşamasında olan şirketlere devletin öz kaynak desteklerine dolaylı olarak örnek teşkil etmektedir. BTM projesinde devlet, doğrudan öz kaynak aktarımı sağlamak yerine, projelendirilmiş bir fon desteği sağlamaktadır. Burada, Devletin bürokrasisinden uzak, sivil toplum ve üniversite iş birliği yapan çıkar çatışması olmayan yapıda çok fonksiyonlu iş ve işlemlerin yürütülmesi bu durumu destekler niteliktedir. Merkez, faaliyetlerine henüz bir yıl önce başlamış olmasına rağmen İSTKA proje desteğiyle birlikte üç bine yakın girişimciye temas etmiş, geniş yatırımcı ve bilirkişi kadrosunu oluşturmuş ve faaliyetlerine çeşitlilik kazandırmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Girişimci devlet kavramsallaştırması ve Türkiye'nin girişimci devlet olarak analizinin yapıldığı bu yüksek lisans tezinde, tündengelim metodolojisi uygulanmıştır. Söz konusu metodoloji çerçevesinde, ilk olarak girişimcilik ve devlet ilişkisini belirleyen faktörler tanımlanmış, bu faktörlerin ekonomik büyüme ve toplumsal kalkınma üzerindeki rol ve fonksiyonları incelenmiştir. Bu incelemeyi yerine getirirken disiplinler arası bir bakış açısıyla, girişimci devletin kapasite ve performansını arttıran dinamikler, devlet, toplum ve iktisat sacayağında ele alınmıştır. Bu sacayağında meydana gelen gelişmeler bütünü, devletin girişimciliği bir araç olarak kullanarak ekonomik büyümede sürdürülebilirlik, toplumsal kalkınma ve istihdama ise yeni dinamikler kazandırması olarak değerlendirilmiştir.

Klasik ifadesi ile değerlendirildiğinde devletin bürokratik bir mekanizma işlevi gördüğü tezde ifade edilmiştir. 20. Yüzyıl'ın egemen anlayışı haline gelen bu bürokratik devlet yaklaşımı, 21. Yüzyıl post-modern yapısı içerisinde inovasyon, AR-GE ve teknolojiye dayalı yapay zeka uygulamaları ile klasik yapısının ötesine geçerek farklı bir formasyona kavuşmuştur. Söz konusu dönüşüm devletin ekonomik kapsayıcılık katsayısını genişletmiş, devletin proaktif bir formasyona erişmesini beraberinde getirmiştir. (Mazzucato, 2016, s. 171). Bu yönüyle, Girişimci devlet yaklaşımını yapısal olarak bünyesine adapte eden ülkelerin çoğunlukla G-7 ülkeleri olduğu görülmüştür.

Gelişmiş ülke tasnifi ile ifade edilebilecek söz konusu ülkeler, küresel girişimcilik endekslerindeki sıralaması ile de bu liderliklerini yerine getirmektedir. Girişimcilik uygulamalarını sistemli programlar bütünü haline getiren bu ülkeler, ekonominin gelişimi için kurumsallaşma ve kurallar ilişkisini nitelikli bir şekilde işletmektedirler. Söz konusu kurumsallaşma ve kurallar ilişkisini, kamu kuruluşları bünyesinde yerine getiren devletler, girişimci devlet yaklaşımının örnekliliğini sunmaktadır. Bu yönüyle Girişimci Devlet kavramsallaştırmasının, hem devletin yerine getirdiği doğrudan yatırımlar ve işletme sistematigi hem de girişimcilere sağladığı desteklerin bütünü olarak ifade etmek mümkündür.

Ek olarak bu yüksek lisans tezinde, girişimci devlet kavramsallaştırmasından yola çıkarak Türkiye'nin girişimci devlet olarak analizi Kalkınma Ajansları örneğinde ve İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA) uygulamaları çerçevesinde ifade edilmiştir. İSTKA tarafından güdümlü proje destek kapsamına giren Bilgiyi Ticarileştirme Merkezi (BTM) örneği, İstanbul'un ekonomik büyümesine katkı sağlama rol ve fonksiyonu üzerinden değerlendirilmiştir. Örneklemin BTM olarak seçilmesinde, BTM proje başvurusu konumunda bulunan ve İstanbul'daki KOBİ'lerin neredeyse tamamına yakınının üyesi olduğu İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve yine İTO'nun kurmuş olduğu bir vakıf Üniversitesi olan İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin olması önemli bir rol oynamıştır. Bu çerçevede Girişimci Devlet yaklaşımı, girişimcilerin içerisinde bulunduğu iç ve dış çevre faktörleri ile değerlendirilmiştir. Söz konusu iç ve dış çevrelerin Girişimcilerin iş geliştirme faaliyetlerinde bulunduğu oda ve borsalar ile yükseköğretim kurumu üzerinden ele alınması, örneklemin kapsamını arttırmıştır.

Girişimci Devlet'in belirleyici parametreleri ekseninde, Türkiye'nin Girişimci devlet olarak kapasite ve performansını belirleyen dinamikler üzerinden yapılan inceleme sonucunda, İSTKA ve BTM örneğiyle aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

1. Girişimci Devletin oluşma sürecinin temelinde AR-GE ve inovasyona dayalı ekonomik gelişme perspektifi ile kurumsallaşma ve kurallar ilişkisinin önemli bir rol oynadığı görülmüştür.
2. BTM'nin İSTKA'nın güdümlü proje kapsamında, İstanbul'un girişimcilik ekosisteminde yer alan kuluçka merkezlerine bir çatı kuruluş rolü üstlendiği görülmüştür.
3. BTM'nin bu rolü yerine getirirken, İstanbul Ticaret Odası'nın yatırımcı ağı ile entegre bir model oluşturması, girişimci devletin inşa sürecine katkı sağlamaktadır.
4. BTM projesinin uygulama sürecinde fiziki alanların tesisi ve girişimcilere açılacak olan ofislerin süresinin uzamasının projenin ulaşması arzu eden hedefleri nicelik yönüyle etkilemektedir.

5. BTM projesinde Őimdiye kadar fon alan iş fikri ve uygulamalarının e-ticaret sektörü ağırlıklı olması, BTM'nin sektörel çeşitliliği henüz oluŐturamaması yönüyle bir eksiklik olarak tanımlanabilecektir.
6. BTM projesinin görünürlük faaliyetlerinin Türkiye sathında henüz yeteri kadar geniş kitlelere ulaŐamaması, projenin ulaŐmayı arzu ettiği ulusal hedeflerin zamanlamasını uzatabilecektir.
7. BTM proje uygulamaları kapsamında uluslararası iŐbirlikleri ve yabancı yatırımcılarla entegre bir iş modeline ihtiyaç bulunmaktadır. Söz konusu modelin inŐasının, BTM'nin rol ve fonksiyonunu da arttıracadı öngörülmektedir.

Girişimci Devletin inşasında kalkınma ajanslarının üstlendiği rolün BTM rneği ile ele alındığı yukarıdaki bulgular ıŐıđında, İstanbul merkezli olmak üzere Türkiye'de ekonomik büyümeye öncülük eden Őehirlerde benzer yapıların kurulması gerektiği sonucuna ulaŐılmaktadır. Söz konusu yapıların kurulmasında, BTM projesi rneklığinden hareketle süreç içerisinde elde edilen pozitif ve negatif bulguların yeni kurumların oluŐumuna katkı sağlayacağını öngörmek mümkündür.

Yukarıda eriŐilen bulgularla birlikte, girişimci devlet kavramı ve Türkiye'nin girişimci devlet olarak analizine ilişkin araştırmaların geliştirilmesinde aşağıdaki önerilerin değerlendirilmesinde fayda bulunmaktadır. Söz konusu önerilerin dikkate alınması, girişimci devlet yaklaşımının kuram-eylem bağlamını güçlendirmesine katkı sağlayacaktır.

1. Girişimci devlet kavramsallaştırması, BTM rneğinde olduğu gibi daha fazla örnek üzerinden incelenmeli, söz konusu örneklerin girişimci devletin etkileme kapasitesi, kantitatif araŐtırmalarla ortaya konulmalıdır.
2. Girişimci devlet tarafından kurulan ve/veya ortaklık yapısı içerisinde yer alınan Şirket bazlı ve bu Şirketlerin ekonomik kapasite ve performansını ölçmeye dayalı çalışmalar yapılmalıdır.

3. Girişimci devlet literatürünün gelişmesi adına, girişimcilik ve işletme yönetimi ilişkisini ortaya koyan çalışmalar salt, benzeri modelleri kullanmamalı, devlet, toplum ve iktisat ilişkisini merkeze alan disiplinler arası bir mahiyete dönüşmelidir.
4. Projelendirilmiş araştırma ve geliştirme faaliyetleri, sadece devlet ve piyasa ilişkisi için değil, mikroekonomik kapasite ve performansın artırılması, işletme yönetiminde etkinliğin ve verimliliğin ölçümlenebilir maksimizasyonunu sağlama adına da gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

449 numaralı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun

Acar, Y. (1989). *Ülkemizde Devlet Girişimciliği ve KİT'ler*. Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No.: 36. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Acs, Z. J. Szerb, L. ve Lloyd, A. (2018). *Global Entrepreneurship Index*, The Global Entrepreneurship and Development Institute.

Aktan, C. C. *Stratejik Yönetim*. <http://www.canaktan.org/politika/kamuda-strateji/aktan-ppt/aktan-stratyonetim.pdf>, Erişim Tarihi: 10.05.2018.

Altun, Şafak. (2007). *Türkiye'de Yabancı Sermayenin Tarihsel Gelişimi*. İstanbul: YASED Uluslararası Yatırımcılar Derneği.

Arda, M. (2009), Bölgesel Rekabetçilik: Kavramsal Çerçeve, Ekonomi ve Dış Politika Araştırma Merkezi (Edam) ve Deloitte, *Türkiye için Bir Rekabet Endeksi*, Ocak 2009, İstanbul.

Asal, U. Y. (2018). *Modern Uluslararası Sistemde Güç Dengesi Teorisinin Yeniden Kurgulanması: G-20 Örneğinde Hiyerarşinin Hegemonyası*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ashdown, J. (1979). The Entrepreneurial State. *Economic and Political Weekly*, Vol.14, No.11 (Mar. 17, 1979), pp. 586-588.

Bardakçı, M. Hürriyet Gazetesi, 18.10.2006.

Bennett, D. ve Sharpe, K. (1980). The state as banker and entrepreneur. *Comparative Politics*. 12 (January), ss. 89-165.

Biber, A. E. (2008). Değişen Devlet Anlayışı, Müdahalecilik ve Piyasa Ekonomisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Yıl: 9, Sayı: 16, ss. 56-69.

Böyükaslan, A. ve Tiryakioğlu, M. (2016). Girişimci Devlet, Yenilikçi Finansman: Türkiye İçin Bir Politika Arayışı. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8/1, ss. 592-618.

Buchanan, M. J. (2006). *Politics and Scientific Enquiry: Retrospective on a Half-Century*. The Oxford Handbook of Political Economy (Ed) Barry R. Weingast ve Donald A. Wittman. İngiltere: Oxford Pub.

Bülbül, Y. (2010). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Özel Girişimciliğe Yönelik Devlet Politikaları, İstanbul Ticaret Odası (İTO) Ekonomik ve Sosyal Tarih Yayınları*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları. Yayın No: 2010-11.

Bygrave, W. ve Zacharakis, A. (2011). *Entrepreneurship (Second Edition)*. USA: John Wiley & Sons, Inc.

Çetindamar, D. (2002). *Türkiye'de Girişimcilik*. TÜSİAD. İstanbul: Yayın No. 12/340.

Çokgezen, M. (2012). *Türkiye'de Devlet, Girişimcilik ve Yerel Kalkınma*. İstanbul: İTO Yayınları, Ekonomik ve Bölgesel Kalkınma Etütleri, Yayın No: 2010-110.

Devlet Planlama Teşkilatı, *Kalkınma Ajansları Destekleme Kılavuzu*. 2009.

Ekonomi ve Dış Politika Araştırma Merkezi (Edam) ve Deloitte, *Türkiye için Bir Rekabet Endeksi*, Ocak 2009, İstanbul.

Ekren, N. ve Parasız, İ. (2013). *Mikro Ekonomi: Rekabet Ekonomisi İçerikli Yaklaşım*. Bursa: Ezgi Kitapevi.

Freeman, J. R. ve Duvall, R. D. (1983) The Techno-Bureaucratic Elite and the Entrepreneurial State in Dependent Industrialization. *The American Political Science Review*, Vol. 77, No. 3 (Sep.), pp. 569-587.

Freeman, J. R. ve Duvall, R. D. (Jan. 1984). International Economic Relations and Entrepreneurial State. *Economic Development and Cultural Change*, Vol. 32, No. 2 (Jan., 1984), pp. 373-400.

Freeman, John. R. (1982). State Entrepreneurship and Dependent Development. *American Journal of Political Science*, Vol. 26, No. 1 (Feb., 1982), pp. 90-112.

Frieden, J. (1980). Third world debt and third world industrialization: international finance and state capitalism in Mexico, Brazil, Algeria, and South Korea. *Paper prepared for delivery at the 76th Annual Meeting of the American Political Science Association, Washington D.C., August 28-31.*

Gören, Z. (2011). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Gürdoğan, N. (2008). *Girişimcilik ve Girişim Kültürü*. İGİAD, İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği Yayınları: 7, İstanbul: Girişim Kitaplığı:4,

Helms, M. M., Rodriguez, M. A., Rios, L., Hargrave, W. (2011). “*Entrepreneurial Potential in Argentina: A SWOT Analysis*”, *Competitiveness Review: An International Business Journal*, Vol. 21, Issue: 3, pp. 269-287.

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), 2014-2023 İstanbul Bölge Planı, Nitelikli Girişimcilik, Strateji ve Hedefler.

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), 2016, 2014, 2012, 2011 Doğrudan Faaliyet Destekleri

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), 2017 Yılı Faaliyet Raporu.

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-turleri/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 27.05.2018

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), <http://www.istka.org.tr/destekler/destek-arsivi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 29.05.2018

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), <http://www.istka.org.tr/kurumsal/hakkimizda> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 12.05.2018)

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), <http://www.istka.org.tr/kurumsal/organizasyon-yapisi/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20.05.2018

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), [http://www.istka.org.tr/media/67040/güdümlü-proje-sunum.pptx](http://www.istka.org.tr/media/67040/gudümlü-proje-sunum.pptx) adresinden alınmıştır. Erişim tarihi: 27.05.2018

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), <http://www.istka.org.tr/projeler/gudumlu-projeler/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 27.05.2018.

İstanbul Ticaret Üniversitesi, (2015). *Ürün Ticarileştirme ve Girişimcilik*, Canlan İstanbul Projesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İş Destek Kitaplığı.

Kalecik, O. B. (2017). *Kalkınma Ajanslarının Kalkınma Politikalarındaki Yeri: Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi/Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Desteleme Yönetmenliği, 2008, 27048

Kalkınma Ajansları Tarafından Sağlanan Destekler İçin Proje Uygulama Rehberi, 2009.

Kara, M. (2008). Bölgesel Rekabet Edebilirlik Kavramı ve Bölgesel Kalkınma Politikalarına Yansımaları. *T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yayın No: DPT: 2774*, ss. 1-256.

Karsan,http://en.karsan.com.tr/images/yatirimci_iliskileri/s_sorulan_sorular/sorularla_r_borsa_sermaye_piyasasi.pdf, Erişim Tarihi: 09.05.2018

KOSGEB, Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı, 2015-2018.

Lemke, D. (1997). The Continuation of History: Power Transition Theory and the End of the Cold War. *Journal of Peace Research*, Vol. 34, No. 1, (Feb), pp. 23-36.

Lopez-M. E. J. (2010). State-Entrepreneurialism and Urban Policy in the 'Gentrification by Ground Rent Dispossession' of Santiago de Chile. *Journal of Latin American Geography*, Vol. 9, No. 1, pp. 145-173.

M. Mars. M, Slaughter. Sheila. ve Rhoades, G. (2008). The State-Sponsored Student Entrepreneur. *The Journal of Higher Education*, Vol. 79, No. 6 (Nov.-Dec.), pp. 638-670.

Mazzucato, M. (2013). *The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths*, USA: Anthem Press.

Mazzucato, M. (2016). An Entrepreneurial Society Needs and Entrepreneurial State. *Harvard Business Review*, October 25, 2016, pp. 1-4.

McCormick, J. P. (2015). *Weber, Habermas ve Avrupa Devletinin Dönüşümü*. Çev. Ferit Burak Aydar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Mingardi, A. (2015). A Critique of Mazzucato's Entrepreneurial State. *Cato Journal*, Vol. 35, No. 3, (Fall 2015), pp. 603-625.

North, D. C. (2002), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. UK: Cambridge University Press.

Nyström, K. (2008). Is Entrepreneurship the salvation for enhanced economic growth? *CESIS Working Paper Series*, No. 143, CESIS, Stockholm: Royal Institute of Technology.

Nyström, K. (2013). Entrepreneurial Politicians. *Small Business Economics*, Vol. 41, No. 1, (June), pp. 41-54.

Platon, (2011). *Devlet*. İstanbul: Profil Yayıncılık.

Polonyi, K. (2003), *Büyük Dönüşüm*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Serhat Kalkınma Ajansı, 50 Soruda Kalkınma Ajansları Tanıtım Kitapçığı.

Shane, S. (2005). Government Policies to Encourage Economic Development Through Entrepreneurship: The Case of Technology Transfer, Economic Development Through Entrepreneurship: Government, University and Business Linkages, Ed. Scott Shane, *New Horizons in Entrepreneurship*, United Kingdom: Edward Elgar Publishing Limited.

Smith, A. (2006), *Milletlerin Zenginliği*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Stan, L. C.. ve Nedelcu, A. (2015). "Entrepreneurial Skills, Swot Analysis and Diagnosis In Business Activities", Review of the Air Force Academy, No 1 (28), pp. 187-190.

Torun, İ. (2003). *Max Weber'de İktisadi Gelişme Düşüncesi*. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.

Türk Dil Kurumu (TDK), Türkçe Sözlük, 2018.

Türkiye Cumhuriyeti 10. Kalkınma Planı, Girişimcilik ve Kobiler, T.C. Kalkınma Bakanlığı, <http://www.kalkinma.gov.tr/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 03.05.2018.

Ülgener, S. (1973). *Kapitalizmin Tarihi Gelişimi*. Ak İktisat Ansiklopedisi. Cilt 2. İstanbul: Ak Yayınları.

Van Praag, M. C. ve Versloot, P. H. (2007). What is the value of entrepreneurship? A review of recent research. *Small Business Economics*, 29, pp. 351-382.

Van, P. ve Versloot, P. H. (2007). What is the value of entrepreneurship? A review of recent research. *Small Business Economics*, Vol. 29, Issue 4, pp. 351-382.

Ventriss, C. (2002). The Rise of the Entrepreneurial State Governments in the United States: The Dilemma of Public Governance in an Era of Globalization. *Administrative Theory & Praxis*, Vol. 24, No. 1 (Mar), pp. 81-102.

Watts, S. ve Stenner, P. (2005). Doing Q Methodology: Theory, Method and Interpretation. *Qualitative Research in Psychology*, 2: pp. 67-91.

Weber, M. (2011). *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*. Çev. Prof. Dr. Özer Ozankaya. İstanbul: Cem Yayınevi.

Weber, M. (2012). *Ekonomi ve Toplum*, Çev. Latif Boyacı. İstanbul: Yarı Yayınları.

Weber, M. (2013). *Bürokrasi ve Otorite*. İstanbul: Adres Yayınları.

Wei-cheng, W. V. (1995). Developing the Industry in Taiwan: Entrepreneurial State. *Guerilla Capitalists, and Accommodative Technologists, Pacific Affairs*, Vol. 68, No. 4, pp. 551-576.

Worstell, T. (2016). “*Apple's Service Exports Mystery - And Why The Trade Deficit Simply Does Not Matter*”

<https://www.forbes.com/sites/timworstell/2016/12/16/apples-service-exports-mystery-and-why-the-trade-deficit-simply-does-not-matter/#104582253934> adlı web sitesinden alınmıştır. (Erişim Tarihi: 10.05.2018).

Yalçinkaya, A. ve Taşçı, D. (2017). Bir Kurumsal Girişimci Olarak Devlet: Yeni Kurumsal Kuram Bağlamında Bir Değerlendirme. *Yönetim ve Organizasyon Araştırmaları Dergisi – Journal of Management & Organization Studies*, Cilt/Volume 2, Sayı/Issue 1, Nisan/April 2017, ss. 71-90.

Yay, T. (2009). Küreselleşme Karşısında Piyasa ve Devlet, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, ss. 1-11.

Yıldız, N. (2017). *G20: Gelişimi, Yapısı, Politikaları, Sosyal Boyutu ve L20*. Ankara, HAK-İş Konfederasyonu Yayın No: 59.